

زندگینامہ مرجع عالیقدر؛
حضرت آیت اللہ العظمی
شیخ محمد یعقوبی (دام ظللہ)

عنوان: زندگینامہ مرجع عالیقدر
حضرت آیت اللہ العظمیٰ شیخ محمد یعقوبی (دام ظللہ)
مؤلف: ؟؟؟؟؟؟؟؟؟

ناشر: موسسہ تحقیقاتی انتشاراتی نور

سال نشر: ؟؟؟

شمارگان: ؟؟؟

نوبت چاپ: ؟؟؟

موسسہ تحقیقاتی انتشاراتی نور

فهرست مطالب

۱.....	تولد
۳.....	مهاجرت به بغداد
۵.....	علاقه به علم و دانش
۶.....	مراحل ابتدایی و عالی تحصیلات
۸.....	سربازی و چالش جنگ بین ایران و رژیم بعث
۹.....	ارتباط مخفیانه با شهید صدر دوم
۱۱.....	حضور فعال در انتفاضه شعبانیه
بیعت عمومی انقلابیون با آیت الله سید محمد صدر دوم (قدس سره) رهبر انتفاضه	۱۲.....
ملبس شدن به لباس روحانیت	۱۳.....
مدیریت دانشگاه علوم اسلامی الصدر	۱۴.....
جایگاه آیت الله یعقوبی نزد شهید صدر ثانی (قدس سره)	۱۵.....
رهبری نهضت پس از شهادت شهید صدر دوم (ره)	۱۷.....
۱۹.....	تحصیلات حوزوی
۲۰.....	تحصیل و تقریرنویسی
۲۱.....	تدریس دروس حوزوی
۲۳.....	شروع تدریس درس خارج
۲۴.....	فعالیت‌های اجتماعی
۲۷.....	پس از شهادت استاد
۲۸.....	فعالیت‌های فرهنگی
۳۱.....	واکنش به مسائل دینی جامعه
۳۲.....	حمله آمریکا به عراق
۳۳.....	توجه به جوانان
۳۴.....	زنان و خانواده
۳۶.....	انحرافات و معضلات اجتماعی

۳۹	رهبری و مدیریت موسسات دینی
۴۴	اعلام اجتهاد و شهادت به اجتهاد ایشان
۴۶	اقبال عمومی به مرجعیت ایشان
۴۸	انتشار رساله عملیه
۵۲	سخن علما درباره آیت الله یعقوبی (دام ظلّه)
۵۳	شهید سید محمد محمد صادق صدر (قدس سره)
	مرجع عالیقدر حضرت آیت الله شیخ
۵۷	محمد علی گرامی (دام ظلّه)
	مرجع عالیقدر حضرت آیت الله شیخ محمد صادقی (قدس
۵۸	سرّه) صاحب تفسیر الفرقان
	مرجع عالیقدر مرحوم آیت الله سید محمد حسین فضل الله
۵۹	(قدس سره)
۶۰	مرحوم آیت الله شیخ ابراهیم انصاری زنجانی (قدس سره)
۶۱	مرحوم آیت الله شیخ حسن طراد عاملی (قدس سره)
	مرحوم آیت الله العظمی سید محمود هاشمی شاهرودی
۶۲	(قدس الله سره)
۶۷	آیت الله شیخ حسن عبدالساتر (قدس الله سره)
۶۸	تألیفات
۷۴	از جمله تألیفات آیت الله یعقوبی
۸۷	فعالیت‌های اجتماعی
۱۰۷	پایان نامه ها و رساله های دانشگاهی
۱۱۴	مؤسسه تحقیقاتی و انتشاراتی نور
۱۲۰	آلبوم تصاویر
۱۲۱	دیدار حاملان پرچم گنید حرم حضرت امام رضا(ع)
۱۲۱	از سوی تولیت حرم و اهدای آن به معظم له

- دیدار حاملان پرچم گنبد حرم حضرت معصومه (س) از سوی
 تولیت حرم و اهدای آن به معظم له ۱۲۱
- دیدار دوجانبه آیت الله العظمی ۱۲۲
- محمد علی گرامی قمی با معظم له در نجف اشرف ۱۲۲
- دیدار آیت الله سید محمد تقی مدرسی با معظم له ۱۲۲
- دیدار آیت الله شیخ محمد مهدی آصفی با معظم له ۱۲۳
- دیدار آیت الله شیخ محسن اراکی با معظم له ۱۲۳
- دیدار آیت الله شیخ رضا رضانی و احمدی قمی ۱۲۴
- و همراهان با معظم له ۱۲۴
- آیت الله سید احمد علم الهدی در کنار معظم له ۱۲۴
- دیدار آیت الله شیخ حسن جواهری با معظم له ۱۲۵
- آیت الله محمدصادق کلباسی در دیدار معظم له ۱۲۵
- آیت الله یعقوبی در محضر شهید آیت الله سید محمد صدر (قدس سره) ۱۲۶
- حجت الاسلام والمسلمین سید جواد شهرستانی در کنار معظم له
 درس خارج معظم له در نجف اشرف ۱۲۷
- دیدار شیخ ابراهیم زکزاکی با معظم له ۱۲۷
- شهید ابومهدی المهندس در محضر معظم له ۱۲۸
- معظم له بر کرسی تدریس در نجف اشرف ۱۲۸
- معظم له در کنار شهید آیت الله سید محمد صدر (ره) ۱۲۹
- نیروهایی از حشد الشعبی در محضر مرجع عالیقدر ۱۲۹

تولد

شیخ محمد، فرزند موسی فرزند محمد علی فرزند یعقوب فرزند حاج جعفر، از چهره‌های برجسته خاندان یعقوبی است که نسب این خاندان به «قبیله اوس انصاری» بازمی‌گردد.^۱ حاج جعفر، از شخصیت‌های سرشناس نجف اشرف، نزد علما و مراجع دینی از جایگاه ویژه‌ای برخوردار بود و مورد اعتماد آنان، به‌ویژه مرحوم شیخ موسی فرزند شیخ جعفر کاشف‌الغطاء (متوفای سال ۱۲۴۳ هجری)، معروف به «مصلح دو دولت» (ایران و عثمانی)، قرار داشت. در جریان ساخت دژ نجف برای مقابله با حملات وهابیان، به حاج جعفر اعتماد کامل کرد.^۲ این خاندان، با پیشینه‌ای غنی و ارتباطات عمیق با مراکز دینی و سیاسی، نقش مهمی در تاریخ منطقه ایفا کرده‌اند.

۱ - الشیخ موسی الیعقوبی حیات، شعره، محمد یعقوبی، ص ۱۱، ناشر: دار

الصادقین، نجف اشرف، چاپ اول، ۲۰۰۲م.

۲ - البابیات، محمد علی یعقوبی، ج ۳، ص ۲۰۶، ناشر: الرافد للمطبوعات،

بغداد، ۱۴۳۹هـ / ۲۰۱۷م.

آیت الله شیخ محمد یعقوبی در نجف اشرف، در سالروز میلاد پرخیز و برکت پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله)، در سال ۱۳۸۰ هجری قمری (مطابق با ۱۸ شهریور ۱۳۳۹ شمسی) دیده به جهان گشود. ایشان در خاندانی فرهیخته و مذهبی پرورش یافت که به خطابه و ادبیات شهرت داشتند، تا جایی که نام برخی از اعضای این خانواده در منابع معتبر ادبی، فکری و خطابه‌ای ثبت شده است. از جمله این شخصیت‌ها می‌توان به پدر ایشان، شیخ موسی (متوفای ۱۴۰۲ هجری)، صاحب مجله مشهور «الایمان»، و جدّ ایشان، شیخ محمد علی (متوفای ۱۳۸۵ هجری)، ملقب به «شیخ الخطباء»، اشاره کرد. همچنین جدّ مادری ایشان، شیخ مهدی (متوفای ۱۳۷۲ هجری)، و جدّ پدری‌شان، شیخ یعقوب (متوفای ۱۳۲۹ هجری)، از چهره‌های برجسته این خاندان بودند. شیخ یعقوب، که وصی پدرش مرجع بزرگ آیت الله سید مهدی قزوینی (متوفای ۱۳۰۰ هجری) بود، بر تربیت او نظارت داشت و از مکتب عرفانی و اخلاقی بزرگانی چون مرحوم شیخ جعفر شوشتری و مرحوم شیخ حسین قلی همدانی

بهره‌مند شده بود. این پیشینه غنی خانوادگی و علمی، نقش بسزایی در شکل‌گیری شخصیت علمی و معنوی شیخ محمد یعقوبی ایفا کرده است.

مهاجرت به بغداد

آیت‌الله یعقوبی در سال ۱۳۸۷ هجری قمری (مطابق با سال ۱۳۴۶ شمسی) به همراه خانواده خود به بغداد نقل مکان کردند. این جابجایی به دلیل همکاری‌های دینی، اجتماعی و سیاسی پدر ایشان با شهید مرحوم سید مهدی حکیم، فرزند مرجع عالی‌قدر شیعه، حضرت آیت‌الله سید محسن حکیم (قدس سره)، صورت گرفت. مرحوم سید مهدی حکیم در آن زمان رهبری دینی و اجتماعی جامعه شیعه در بغداد را بر عهده داشت و این همکاری نزدیک، زمینه‌ساز انتقال خانواده یعقوبی به این شهر شد. این اقدام نه تنها نشان‌دهنده پیوند عمیق این خاندان با جریان‌های دینی و سیاسی زمان خود بود، بلکه نقش مهمی در ادامه فعالیت‌های علمی، اجتماعی و مذهبی آیت‌الله یعقوبی در

بغداد ایفا کرد.

آیت الله یعقوبی از همان دوران کودکی، در جلسات سخنرانی و موعظه‌های پدرش حاضر می‌شد و با اشتیاق فراوان، معارف دینی را از ایشان فرا می‌گرفت. او این آموزه‌ها را با دقت به خاطر می‌سپرد و پس از بازگشت به خانه، آنها را برای مادرش (رحمها الله) بازگو می‌کرد. این تمرین نه تنها باعث تقویت حافظه و درک عمیق‌تر او از مفاهیم دینی می‌شد، بلکه نشان‌دهنده علاقه و استعداد ویژه‌اش در فراگیری و انتقال دانش از همان سنین پایین بود. این رویکرد، پایه‌های اولیه شخصیت علمی و معنوی ایشان را شکل داد و مسیر آینده‌اش را به عنوان یک عالم برجسته هموار کرد.

مرحوم پدر آیت الله یعقوبی، نبوغ و استعداد کم‌نظیر فرزندش را در محضر علما و فضلا می‌ستود. ایشان، که کمتر از ده سال سن داشت، از همان دوران کودکی به مطالعه مجلات و کتاب‌های مختلف روی آورد و اشتیاق فراوانی به یادگیری از خود نشان داد. او با وجود اینکه دانش‌آموز مقطع دوم متوسطه بود و هنوز به سن بلوغ

نرسیده بود، توانست تحقیق گسترده‌ای با عنوان «الخمیر أم الخبائث» (شراب، مادر پلیدی‌ها) انجام دهد و آن را به رشته تحریر درآورد. در این پژوهش، او به منابع متنوعی از جمله کتاب‌های لغت، تفسیر، حدیث، ادبیات، و حتی بولتن‌های پزشکی و فکری مراجعه می‌کرد. این تحقیق نشان‌دهنده عمق تفکر و توانایی علمی او در سنین پایین بود.

علاقه به علم و دانش

آیت الله یعقوبی از همان دوران جوانی علاقه‌ای عمیق به مطالعه شرح حال بزرگان و سیره علمای پیشین داشت. این اشتیاق به حدی بود که حتی به پدرش، شیخ موسی (مشهور به شیخ الخطباء)، در استخراج و تنظیم شرح حال نویسندگانی که نام‌شان در کتاب «مع الشریف الرضی فی دیوانه» آمده بود، کمک می‌کرد. این مشارکت فعال در پژوهش‌های علمی و ادبی، نه تنها نشان‌دهنده دقت نظر و دانش گسترده او بود، بلکه گواهی بر توانایی‌های تحقیقاتی و تحلیل‌گرانه‌اش در سنین جوانی

محسوب می شد.

این فعالیت ها، همراه با مطالعه عمیق و گسترده در حوزه های مختلف علمی، ادبی و دینی، به عنوان کانال های معرفتی عمل می کردند که شخصیت علمی و فکری این جوان پرتلاش را شکل می دادند. این رویکرد، پایه های محکمی برای تبدیل شدن او به یکی از چهره های برجسته حوزه علمیه و ادبیات دینی فراهم کرد و مسیر آینده اش را به عنوان عالمی پژوهش گر هموار ساخت.

مراحل ابتدایی و عالی تحصیلات

در حدود سال ۱۳۹۲ هجری قمری (مطابق با سال ۱۳۵۱ شمسی)، او در تعطیلات تابستانی به حوزه علمیه کوچکی که مرحوم سید علی علوی در محله العبیدی بغداد تأسیس کرده بود، وارد شد. این حوزه، محیطی مناسب برای فراگیری علوم دینی و ادامه تحصیلات حوزوی او فراهم کرد. با این حال، این فرصت تحصیلی چندان طولانی نبود؛ چرا که یک سال بعد، مرحوم سید

علی علوی و فرزنداناش توسط حکومت وقت به ایران تبعید شدند. این تبعید نه تنها فعالیت‌های علمی و دینی این حوزه را متوقف کرد، بلکه نشان‌دهنده شرایط سخت و چالش‌برانگیزی بود که علما و فعالان مذهبی در آن دوران با آن مواجه بودند.

او تحصیلات متوسطه خود را در بغداد و در دبیرستان غیردولتی امام جواد (علیه السلام) و سپس در مدرسه الشرقیه در منطقه کراده با موفقیت چشمگیری به پایان رساند و با کسب نمرات عالی، نشان‌دهنده استعداد و تلاش بی‌وقفه‌اش در عرصه علمی بود. پس از اتمام دوره دبیرستان، ایشان وارد دانشکده مهندسی دانشگاه بغداد شد و در رشته مهندسی عمران به تحصیل پرداخت. سرانجام در سال ۱۴۰۲ هجری قمری (مطابق با سال ۱۳۶۰ شمسی)، موفق به دریافت مدرک لیسانس مهندسی عمران از این دانشگاه شد.

سربازی و چالش جنگ بین ایران و رژیم بعث

در آن دوران، شیخ محمد یعقوبی با چالش بزرگی مواجه شد؛ او می‌بایست به خدمت سربازی اجباری می‌رفت. این در حالی بود که جنگ ایران و عراق به اوج خود رسیده بود و شرایط به شدت بحرانی و خطرناک بود. اما تربیت دینی عمیق و اصول اخلاقی محکم او مانع از این شد که حتی برای یک لحظه زیر پرچم رژیم بعثی قرار بگیرد یا به ظالمان خدمت کند. او با آگاهی کامل از عواقب خطرناک این تصمیم، که حتی می‌توانست به قیمت جانش تمام شود، از پوشیدن لباس خدمت سربازی امتناع کرد و ترجیح داد در خانه بماند.

این تصمیم شجاعانه در شرایطی گرفته شد که مأموران رژیم بعث در سراسر بغداد و دیگر مناطق عراق حضور فعال داشتند و هر فردی که از خدمت سربازی امتناع می‌کرد را بدون هیچ محاکمه‌ای به صورت علنی تیرباران می‌کردند. با این حال، آیت‌الله یعقوبی با تکیه بر ایمان راسخ و اعتقادات عمیق دینی‌اش، حاضر نشد از اصول

خود عدول کند و این خطر بزرگ را به جان خرید. در آن دوران سخت و پرخطر، او خود را وقف مطالعه، تفکر، تدبّر و تحقیق کرد و با قلمی توانا شروع به نوشتن آثار ارزشمند نمود. یکی از مهم‌ترین کتاب‌هایی که در آن زمان به رشته تحریر درآورد، «دور الأئمة فی الحیاء الإسلامیة» (نقش ائمه در زندگی اسلامی) بود. این اثر نشان‌دهنده عمق بینش و دانش او در حوزه اندیشه اسلامی و تاریخ تشیع است. با این حال، او در شرایطی این کار را انجام می‌داد که هیچ پشتیبانی مادی یا معنوی از سوی دیگران دریافت نمی‌کرد و تحت فشارهای شدید رژیم بعث قرار داشت.

ارتباط مخفیانه با شهید صدر دوم

در سال ۱۴۰۵ هجری قمری (مطابق با سال ۱۳۶۳ شمسی)، خداوند به لطف خود راهی پنهانی برای ارتباط با آیت‌الله سید محمد محمد صادق صدر، معروف به شهید صدر ثانی (قدس سره)، فراهم کرد. این ارتباط از طریق چند واسطه صورت گرفت و به مکاتباتی عمیق و

پر بار در زمینه‌های اندیشه اسلامی، اخلاق و تهذیب نفس انجامید. این مکاتبات بعدها در قالب دو مجموعه ارزشمند به نام‌های «الشهید الصدر الثانی کما أعرفه» (شهید صدر دوم آن گونه که من می‌شناختم) و «قنادیل العارفین» (چراغ‌های عارفان) به چاپ رسید.

مرحوم شهید صدر نیز در این دوره، آثار بزرگی مانند موسوعه «ماوراء الفقه» و کتاب «نظره فی فلسفه الأحداث فی العالم المعاصر» (نگاهی به فلسفه رویدادها در جهان معاصر) را به نگارش درآورد.

پس از پایان جنگ ایران و عراق در سال ۱۴۰۹ هجری قمری (مطابق با سال ۱۳۶۷ شمسی)، شیخ محمد یعقوبی به نجف اشرف بازگشت و با دختر شهید انتفاضه شعبانیه، مرحوم علامه سید محسن موسوی غریفی، ازدواج کرد. این ازدواج، پیوندی بود که ریشه در روابط دیرینه و عمیق بین دو خانواده یعقوبی و غریفی داشت؛ روابطی که بیش از صد و پنجاه سال قدمت داشت و با ازدواج‌های متعدد بین این دو خاندان مستحکم‌تر شده بود. ثمره این ازدواج، دو پسر و پنج دختر است.

حضور فعال در انتفاضه شعبانیه

در سال ۱۴۱۱ هجری قمری (مطابق با سال ۱۳۷۰ شمسی)، شیخ محمد در انتفاضه شعبانیه شرکت کرد. این قیام مردمی علیه رژیم بعث، یکی از مهم‌ترین جنبش‌های شیعیان عراق در آن دوران بود. پس از ورود نیروهای بعثی به کربلای معلی، شیخ محمد به همراه دیگر مجاهدان از نجف برای دفاع از این شهر مقدس عازم شد. اما انقلابیون، او و دیگر افراد غیرمسلح را به نجف بازگرداندند و به این ترتیب، فرصت شرکت مستقیم در جنگ برای ایشان فراهم نشد. با این حال، شیخ محمد دست از حمایت معنوی و فکری انتفاضه برنداشت و با صدور بیانیه‌ای قوی، به حمایت از این قیام پرداخت. بخشی از این بیانیه از بلندگوهای صحن شریف حضرت علی (ع) پخش شد و نقش مهمی در تقویت روحیه معنوی و انقلابی جوانان و مردم ایفا کرد.

این اقدامات نشان‌دهنده تعهد عمیق شیخ محمد یعقوبی به مبارزه با ظلم و دفاع از ارزش‌های دینی و انسانی،

حتی در شرایطی بود که امکان مشارکت مستقیم در نبرد برای او فراهم نبود. او با استفاده از ابزارهای فرهنگی و معنوی، به تقویت جنبش‌های مردمی و مبارزات ضد بعثی کمک کرد و جایگاه خود را به عنوان یکی از چهره‌های تأثیرگذار در تاریخ معاصر عراق تثبیت نمود.

بیعت عمومی انقلابیون با آیت الله سید محمد صدر دوم (قدس سره) رهبر انتفاضه

پس از بیعت و میثاق انقلابیون با شهید صدر ثانی (قدس سره) به عنوان رهبر انتفاضه، یک روز قبل از دستگیری ایشان، پنج کمیته برای هدایت و رهبری انقلاب تشکیل شد. شیخ محمد یعقوبی به عنوان رئیس کمیته سیاسی و تبلیغاتی انتخاب گردید. این کمیته‌ها مسئولیت‌های مهمی در سازمان‌دهی و پیشبرد اهداف انقلاب داشتند. اما متأسفانه، به دلیل حمله گسترده نیروهای گارد صدام به نجف اشرف در روز بعد و دستگیری شهید صدر ثانی، این کمیته‌ها نتوانستند به فعالیت خود ادامه دهند و

برنامه‌هایشان ناتمام ماند. و از پیامدهای سرکوب‌گرانه انتفاضه شعبانیه و فشارهای رژیم بعث باعث شده بود که تنها تعداد کمی از افراد با شهید صدر ثانی در ارتباط باشند.

ملبس شدن به لباس روحانیت

در اوایل سال ۱۴۱۲ هجری قمری (مصادف با ماه شعبان و برابر با سال ۱۳۷۰ شمسی)، شیخ محمد یعقوبی به طور رسمی لباس روحانیت بر تن کرد. مراسم عمامه‌گذاری او توسط مرحوم آیت الله العظمی خویی (قدس سره) در منزل ایشان در کوفه انجام شد.

آیت الله یعقوبی نخستین پشتیبان شهید صدر ثانی (قدس سره) و تنها کسی بود که در آغاز اعلام مرجعیت ایشان، از او حمایت کرد. این حمایت بی‌چشم‌داشت و قاطعانه، نقش مهمی در تثبیت جایگاه مرجعیت شهید صدر داشت. خود سید صدر در برخی از دیدارهای ضبط‌شده، به صراحت به این موضوع اشاره کرده و از نقش کلیدی

آیت الله یعقوبی در این زمینه قدردانی نموده است. حضور آیت الله یعقوبی در کنار شهید صدر، بسیاری از افراد داخل و خارج حوزه علمیه را متقاعد کرد تا به ایشان رجوع کنند و این امر به رشد و گسترش مرجعیت شهید صدر کمک شایانی کرد. در این مسیر، شیخ یعقوبی به عنوان مرد دوم پس از شهید صدر ثانی شناخته شود و نقش فعال و سازنده‌ای در پیشبرد این مرجعیت و جنبش‌های مرتبط با آن ایفا کرد.

مدیریت دانشگاه علوم اسلامی الصدر

تقریباً یک سال پس از تأسیس دانشگاه علوم اسلامی الصدر، شهید صدر (قدس سره)، آیت الله یعقوبی را به عنوان رئیس این دانشگاه منصوب کرد. هدف اصلی این مؤسسه دینی، ایجاد اتحاد بین حوزه علمیه و دانشگاه و تلفیق علوم دینی با دانش‌های جدید بود. شهید صدر، پس از بررسی‌های دقیق، شخص مناسبی جز شیخ یعقوبی برای این مسئولیت خطیر نیافت؛ چرا که ایشان در

هر دو عرصه حوزه علمیه و دانشگاه، تبحر و تجربه کافی داشت و توانسته بود در هر دو زمینه به موفقیت‌های چشمگیری دست یابد. مرحوم شهید صدر در زمان انتصاب آیت‌الله یعقوبی در ماه صفر سال ۱۴۱۹ هجری، به این ویژگی‌های برجسته ایشان اشاره کرد و تأکید نمود که او بهترین گزینه برای تحقق اهداف این مؤسسه است. این انتصاب نه تنها نشان‌دهنده اعتماد شهید صدر به آیت‌الله یعقوبی بود، بلکه گواهی بر توانایی‌های علمی، مدیریتی و اخلاقی ایشان در هدایت نهادهای دینی و آموزشی محسوب می‌شد. آیت‌الله یعقوبی با قبول این مسئولیت، گام‌های بلندی در جهت تحقق اهداف دانشگاه علوم اسلامی الصدر برداشت و نقش مهمی در تقویت پیوند بین علوم دینی و دانشگاهی ایفا کرد.

جایگاه آیت الله یعقوبی نزد شهید صدر ثانی (قدس سره)

شهید صدر ثانی (قدس سره) همواره از آیت‌الله یعقوبی به نیکی یاد می‌کرد و در موارد متعددی از ایشان تمجید

نمود. برخی از این سخنان در مقدمه کتاب‌های «المشتق عند الأصولیین» و «قنادیل العارفین» به ثبت رسیده است، که نشان‌دهنده جایگاه ویژه او نزد شهید صدر است.

پنج ماه قبل از شهادت شهید صدر، در روز ۵ جمادی الثانی ۱۴۱۹ هجری، ایشان به طور رسمی آیت‌الله یعقوبی را به عنوان جانشین خود معرفی کرد. در مصاحبه‌ای ضبط‌شده، شهید صدر خطاب به طلاب دانشگاه علوم اسلامی الصدر فرمود:

«اکنون می‌توانم بگویم که تنها نامزد در حوزه ما، جناب شیخ محمد یعقوبی می‌باشد. تا زمانی که خداوند به من عمر دهد و اجتهاد ایشان مورد تأیید واقع شود. بنابراین او شایسته‌ترین شخص جهت مدیریت حوزه بعد از من می‌باشد و من از ایشان روی برنخواهم تافت.»

این اعلام رسمی نه تنها نشان‌دهنده اعتماد کامل شهید صدر به آیت‌الله یعقوبی بود، بلکه تأییدی بر شایستگی‌های علمی، اخلاقی و مدیریتی ایشان محسوب می‌شد. شهید صدر با این اقدام، مسیر آینده حوزه علمیه و جنبش‌های دینی را پس از خود ترسیم کرد و آیت‌الله

یعقوبی را به عنوان ادامه دهنده راه خود معرفی نمود. این مسئولیت خطیر، بار دیگر گواهی بر جایگاه رفیع آیت الله یعقوبی در نزد شهید صدر و جامعه علمی و دینی عراق بود.

آیت الله یعقوبی تا زمان شهادت آیت الله صدر ثانی در ماه ذی قعدة ۱۴۱۹ هجری، همواره در کنار ایشان بود و در سخت ترین شرایط، وفاداری و تعهد خود را به شهید صدر ثابت کرد. پس از شهادت آن بزرگوار به همراه دو فرزندش، آیت الله یعقوبی و جمعی اندک از دوستداران شهید صدر، بر پیکر مطهر ایشان نماز خواندند و با وجود حضور دژخیمان مسلح رژیم بعث، که فضایی از ترس و وحشت ایجاد کرده بودند، پیکر شهید صدر را به خاک سپردند.

رهبری نهضت پس از شهادت شهید صدر دوم (ره)

پس از شهادت شهید صدر ثانی، آیت الله یعقوبی مشعل نهضت اسلامی را که توسط ایشان در عراق برافروخته

شده بود، به دست گرفت. او پایه‌های این نهضت را که اکثریت قریب به اتفاق پیروان شهید صدر تشکیل می‌دادند، تقویت کرد و به آن توجه ویژه‌ای نشان داد. با این حال، رژیم بعث با سرکوب شدید، سازوکارها و نهادهای ایجادشده توسط شهید صدر، از جمله نماز جمعه، را از بین برد. در چنین شرایطی، آیت الله یعقوبی به روش‌های جدیدی روی آورد تا بتواند نهضت اسلامی را زنده نگه دارد و به پیش ببرد.

این روش‌ها و تجربیات ارزشمند، بعدها در قالب خاطرات آیت الله یعقوبی در کتابی با عنوان «جهاد و اجتهاد» به چاپ رسید. این کتاب نه تنها روایت‌گر تلاش‌ها و مبارزات ایشان در شرایط سخت و خطرناک است، بلکه نشان‌دهنده خلاقیت و توانایی‌های او در یافتن راه‌های جدید برای ادامه مبارزه در برابر ظلم و استبداد است.

تحصیلات حوزوی

شیخ محمد یعقوبی با دستاوردهای علمی و فرهنگی فراوانی که در طول بیست سال مطالعه و حضور در مجالس علما و وعاظ کسب کرده بود، تحصیلات رسمی خود را در حوزه علمیه از سطوح میانی (شامل شرح اللمعه و اصول مظفر) در دانشگاه علوم اسلامی نجف زیر نظر مرحوم سید محمد کلانتر (قدس سره) آغاز کرد. او با همت و تلاش بی وقفه اش، مراحل درسی را در یک دوره بی سابقه و با سرعت چشمگیری طی کرد و همزمان با تحصیل در سطوح عالی، با اجازه شهید صدر ثانی (قدس سره)، به بحث خارج مشغول شد.

شیخ یعقوبی مبحث اصول لفظیه را نزد شهید صدر از شوال ۱۴۱۴ هجری (مطابق با ۲۲ اسفند ۱۳۷۲ شمسی) آغاز کرد و این درس ها تا زمان شهادت شهید صدر در سال ۱۴۱۹ هجری ادامه یافت. تقریرات این درس ها، که حاصل تلاش های علمی شیخ یعقوبی بود، بعدها در قالب کتاب «بحث مشتق» در دو جلد به چاپ رسید. این اثر، گواهی بر عمق دانش و توانایی های علمی ایشان در فهم

و تحلیل مباحث پیچیده اصول فقه است.

این دوره از زندگی شیخ یعقوبی، نشان‌دهنده تعهد و پشتکار او در کسب دانش و پیشرفت علمی است. او نه تنها در مدت زمان کوتاهی مراحل درسی را با موفقیت پشت سر گذاشت، بلکه با حضور در درس‌های خارج و همکاری نزدیک با شهید صدر، جایگاه خود را به عنوان یکی از شاگردان برجسته و مورد اعتماد ایشان تثبیت کرد. او بحث اصول عملیه را نزد آیت‌الله شیخ محمد اسحاق فیاض از سال ۱۴۱۷ تا ۱۴۲۱ هجری قمری فرا گرفت و در این زمینه بهره‌مند شد.

تحصیل و تقریرنویسی

در حوزه فقه، شیخ یعقوبی از محضر دو استاد برجسته دیگر نیز بهره برد: ایشان در فاصله سال‌های ۱۴۱۵ تا ۱۴۲۰ هجری قمری، از درس‌های فقه آیت‌الله سیستانی استفاده کرد؛ و در سال‌های ۱۴۱۶ تا ۱۴۱۸ هجری قمری، از محضر مرحوم شهید میرزا علی غروی (قدس سره) نیز خوشه چینی کرد و مباحث فقهی را نزد ایشان فرا گرفت.

و شیخ یعقوبی نه تنها این درس‌ها را با دقت فراوان فراگرفت، بلکه بسیاری از این مباحث را به رشته تحریر درآورد و به صورت نوشتاری ثبت کرد.

تدریس دروس حوزوی

شیخ محمد یعقوبی تنها یک سال پس از ورود به حوزه علمیه، فعالیت خود را در عرصه تدریس آغاز کرد و به آموزش مقدمات پرداخت. یکی از مهم‌ترین درس‌هایی که او تدریس می‌کرد، رساله عملیه منهج الصالحین شهید صدر ثانی (قدس سره) بود. شیخ یعقوبی این درس را به شیوه‌ای استدلالی و مقارنه‌ای و با افزودن تأملات و تحلیل‌های شخصی خود ارائه می‌داد. این رویکرد، به ویژه در شرایطی که به دلیل سخت‌گیری‌های رژیم بعث، منابع آموزشی به اندازه کافی در دسترس نبود، بسیار ارزشمند و مؤثر بود.

شهید صدر ثانی در یکی از سخنرانی‌های خود، به تدریس شیخ یعقوبی اشاره کرد و آن را دلیلی بر برتری

علمی ایشان دانست. چراکه شیخ یعقوبی نیز اغلب با ارائه دلائل محکم و استدلال‌های قوی، نظرات شهید صدر را تقویت می‌کرد و به غنای مباحث می‌افزود.

شیخ محمد یعقوبی پس از تدریس مقدمات، به تدریس در سطوح متوسط و سطوح عالی حوزه علمیه پرداخت. او در سطوح متوسط، کتاب‌های شرح اللمعه و اصول فقه را تدریس می‌کرد و در سطوح عالی، به آموزش مکاسب و کفایه مشغول شد. حلقه‌های درسی او به دلیل شیوه تدریس جذاب، عمق تحلیل‌ها و بیان روشن مباحث، از جمله پرطرفدارترین و پرمخاطب‌ترین حلقات درسی در نجف اشرف به شمار می‌آمد.

به ویژه درس کفایه ایشان، که در مسجد الرأس در مجاورت حرم مطهر حضرت امیر المؤمنین (علیه السلام) برگزار می‌شد، با استقبال چشمگیر طلاب و فضلاء حوزه مواجه شد. در این درس، نزدیک به ۲۰۰ نفر از فضلاء حوزه علمیه نجف شرکت می‌کردند که این امر نشان‌دهنده جایگاه علمی و توانایی‌های تدریس بی‌نظیر شیخ یعقوبی بود.

شروع تدریس درس خارج

شیخ محمد یعقوبی از شعبان سال ۱۴۲۷ هجری (مطابق با ۴ شهریور ۱۳۸۵ شمسی)، درس خارج خود را آغاز کرد و رویکردی نوین در تدریس در پیش گرفت. ایشان مسائل مورد اختلاف میان فقها را محور اصلی مباحث خود قرار داد و به بررسی مسائل عمیق و چالش برانگیزی پرداخت که علاوه بر اهمیت علمی، آثار عملی و کاربردی نیز داشتند. این رویکرد، باعث شد تا درس خارج ایشان به یکی از جذابترین و پربارترین حلقه‌های درسی حوزه علمیه نجف تبدیل شود.

در این درس، بیش از ۲۰۰ نفر از فضلاء و اساتید حوزه علمیه شرکت می‌کردند که نشان‌دهنده جایگاه علمی والا و توانایی‌های تدریس بی‌نظیر شیخ یعقوبی بود. مباحث مطرح‌شده در این درس، به صورت مستمر تحت عنوان «فقه الخلاف» به چاپ می‌رسد و تاکنون ۱۶ جلد از این مجموعه منتشر شده است. دو جلد دیگر نیز در دست

چاپ است. این آثار، به عنوان مرجعی ارزشمند برای پژوهش‌های فقهی و اصولی، مورد توجه علما و محققان قرار گرفته است.

از ویژگی‌های برجسته این درس، بررسی نظرات بزرگان قدیم و علمای معاصر از دو مکتب نجف اشرف و قم است. شیخ یعقوبی با ارائه تحلیل‌های دقیق و مقایسه‌ای، به تبیین دیدگاه‌های مختلف فقهی پرداخته و به غنای مباحث فقهی افزوده است. این رویکرد، نه تنها به تقویت گفت‌وگوی علمی بین مکاتب فقهی کمک کرده، بلکه زمینه‌ساز ارائه نظریات نوین و کاربردی در فقه شده است.

فعالیت‌های اجتماعی

شیخ محمد یعقوبی از همان دوران کودکی، عشق و علاقه‌ی فراوانی به فعالیت‌های اسلامی و بصیرت‌افزایی داشت. او برای کسب دانش و معارف دینی، به مساجد می‌رفت و به سخنان و عاظ و خطیبان گوش می‌داد. آنچه را که از مسائل دینی، تاریخی و اجتماعی می‌آموخت، با

اشتیاق به همکلاسی‌ها و دوستان خود منتقل می‌کرد. این روحیه‌ی جست‌وجوگر و علاقه‌مند به یادگیری، از همان ابتدا نشان‌دهنده‌ی استعداد و تعهد او به گسترش معارف اسلامی بود.

شیخ یعقوبی مطالعه‌ی کتاب‌ها و مجلات اسلامی را با همین رویکرد آغاز کرد. نقطه‌ی شروع این مسیر، خواندن مجله «الایمان» بود که توسط مرحوم پدرش در دهه شصت میلادی منتشر می‌شد. این مجله یکی از منابع مهم آگاهی‌بخشی برای فرزندان نهضت اسلامی به شمار می‌رفت. او همچنین از تألیفات اندیشمندان اسلامی، به ویژه آثار شهید سید محمد باقر صدر (قدس سره)، بهره‌مند شد و از آنها الهام گرفت.

از سال ۱۴۰۵ هجری، شیخ یعقوبی از طریق مکاتبات با شهید صدر ثانی (قدس سره)، به تربیت ویژه‌ای دست یافت. این ارتباط عمیق و پربار، نقش مهمی در شکل‌گیری شخصیت علمی و مبارزاتی او ایفا کرد. پس از بازگشت به زندگی عادی در سال ۱۴۰۸ هجری، شیخ یعقوبی به آیت‌الله صدر ثانی پیوست و به‌عنوان یکی از

نزدیک‌ترین یاران و شاگردان ایشان، در پیشبرد اهداف نهضت اسلامی مشارکت فعال داشت.

هنگامی که شیخ محمد یعقوبی در سال ۱۴۱۲ هجری قمری جامه روحانیت بر تن کرد، حوزه علمیه نجف افق‌های گسترده‌ای را برای فعالیت‌های دینی و علمی او گشود. ایشان در چارچوب نهضت شهید صدر ثانی (قدس سره) به فعالیت پرداخت و با درایت، بصیرت، متانت و اخلاق والای خود، همراه با پیشرفت سریع علمی و عملی، توجه شهید صدر را به خود جلب کرد. شهید صدر ثانی، که شایستگی‌های علمی و اخلاقی شیخ یعقوبی را به خوبی می‌شناخت، بدون هیچ تردیدی ایشان را به عنوان جانشین خود برای رهبری نهضت اسلامی برگزید.

شهید صدر ثانی دستور داد که پس از او، آیت الله یعقوبی به عنوان رهبر نهضت شناخته شود و تا زمانی که اجتهاد ایشان به طور کامل مورد پذیرش قرار گیرد و همه‌گیر شود، به عنوان مرجع نیز معرفی گردد. این تصمیم، نشان‌دهنده اعتماد کامل شهید صدر به توانایی‌های علمی،

مدیریتی و اخلاقی شیخ یعقوبی بود. شهید صدر ثانی با این اقدام، مسیر آینده نهضت اسلامی را ترسیم کرد و اطمینان داشت که آیت‌الله یعقوبی می‌تواند این مسئولیت خطیر را به بهترین شکل ممکن به انجام برساند.

پس از شهادت استاد

پس از شهادت آیت‌الله صدر ثانی (قدس سره) در سال ۱۴۱۹ هجری قمری (مطابق با سال ۱۳۷۷ شمسی)، شیخ محمد یعقوبی با صبر و استقامت بی‌نظیری در برابر چالش‌ها و موانع پیش‌رو ایستادگی کرد. او در کتاب خاطرات خود با عنوان «جهاد و اجتهاد» به این چالش‌ها و شرایط دشوار اشاره کرده است. با این حال، شیخ یعقوبی برنامه‌ای دقیق و منسجم برای ادامه راه نهضت اسلامی تنظیم کرد و سازوکارهای جدیدی را در پیش گرفت.

این اقدامات شامل تقویت بنیه‌های فکری و سازمانی نهضت، ایجاد شبکه‌های ارتباطی جدید و تلاش برای

بازیابی روحیه و انگیزه در میان پیروان نهضت بود. شیخ یعقوبی با تدبیر و مدیریت خود، توانست درخشش نهضت اسلامی را بازگرداند و پس از شوک ناشی از شهادت شهید صدر، نهضت را دوباره متحد و سازمان یافته کند.

فعالیت‌های فرهنگی

آیت‌الله یعقوبی علاوه بر مسئولیت اصلی خود، یعنی تدریس اصول و فقه در مسجد الرأس، از حضور گسترده‌ی فضلاء حوزه علمیه که از مرجعیت‌های مختلف به ایشان گرایش داشتند و به رویکرد او اطمینان کامل پیدا کرده بودند، بهره‌مند شد. ایشان در مناسبت‌های مختلف^۱، به ایراد سخنرانی‌هایی پرداخت که هدف اصلی آنها آگاهی‌بخشی، درس‌آموزی از سیره

۱ - این مجموعه سخنرانی‌ها در ضمن جلد اول و دوم موسوعه «خطاب المرحله» به چاپ رسیده است.

اهل بیت (علیهم السلام) و هدایت و اصلاح حوزه علمیه بود. این سخنرانی‌ها بخشی از مسئولیت او در رهبری جامعه و تلاش برای ارتقای سطح فکری و معنوی طلاب و مردم بود.

سخنرانی‌های آیت الله یعقوبی، که با استقبال گسترده‌ی مردم و فضلالی حوزه مواجه می‌شد، خواب را از چشمان رژیم بعث می‌ربود. مأموران رژیم برای ایجاد رعب و وحشت، در درب مسجد و محوطه‌های اطراف می‌ایستادند تا حاضران را بترسانند و مانع از ادامه‌ی این جلسات شوند. با این حال، این تهدیدها و فشارها نتوانست از استقبال مردم و طلاب از سخنرانی‌های ایشان بکاهد.

در یکی از سخنرانی‌های آیت الله یعقوبی، رئیس امنیت نجف به طور ناگهانی وارد مسجد شد و از حاضران خواست تا به سخنان او گوش دهند. او تلاش کرد تا آیت الله یعقوبی و حاضران را متقاعد کند که به فعالیت‌های دینی خاتمه دهند و تنها به دروس متعارف حوزه‌ی علمیه بسنده کنند. این اقدام رژیم بعث،

نشان‌دهنده‌ی نگرانی آنها از تأثیر گسترده‌ی سخنرانی‌های آیت‌الله یعقوبی و توانایی ایشان در بسیج مردم و طلاب بود.

با این حال، این تهدیدها و فشارها نتوانست مانع از ادامه‌ی فعالیت‌های آیت‌الله یعقوبی شود. سخنرانی‌های ایشان به صورت صوتی ضبط می‌شد و در قالب هزاران کاست در شهرهای میانه و جنوب عراق و حتی خارج از کشور توزیع می‌گردید. این اقدام به «انقلاب کاست» شهرت یافت و نقش مهمی در بیداری اسلامی و مقاومت در برابر رژیم بعث ایفا کرد.

دانشجویان دانشگاه علوم اسلامی الصدر نیز با شور و اشتیاق فراوان، در توزیع این کاست‌ها مشارکت فعال داشتند. آنها با شجاعت و فداکاری، این پیام‌های انقلابی را به دست مردم می‌رساندند و به گسترش نهضت اسلامی کمک می‌کردند. این تلاش‌ها، نشان‌دهنده‌ی نقش مهم جوانان و طلاب در مبارزه‌ی فرهنگی و فکری علیه رژیم بعث بود.

سلسله سخنرانی‌های آیت‌الله یعقوبی با عنوان «شکوی

القرآن» (شکایت‌های قرآن)، «کیف خطط رسول الله (صلی الله علیه و آله) للخلافه من بعده» (چگونه رسول خدا (ص) برای خلافت پس از خود برنامه‌ریزی کرد؟) و «ماذا خسرت الأمة حينما ولت أمرها من لا يستحق؟» (امت اسلامی چه چیزی را از دست داد وقتی امر خود را به ناشایست‌ها سپرد؟)، جنبش بزرگی در آگاهی‌بخشی و بیداری ملت عراق ایجاد کرد. این سخنرانی‌ها که با استقبال گسترده‌ی مردم مواجه شد، به گونه‌ای بود که رژیم صدام احساس کرد هدف مستقیم این سخنرانی‌ها قرار گرفته است. این مواضع صریح و شجاعانه، رژیم را به وحشت انداخت و باعث شد تا فشارها و محدودیت‌های بیشتری علیه آیت الله یعقوبی و پیروانش اعمال شود.

واکنش به مسائل دینی جامعه

آیت الله یعقوبی همچنین در مواضع شرعی خود در قبال مسائل مهم اجتماعی و سیاسی، واکنش‌های قاطعانه‌ای

نشان می داد. برای مثال، هنگامی که دولت تصمیم گرفت از دختران بدون حجاب شرعی برای کارت های شناسایی عکس بگیرد، ایشان به شدت با این تصمیم مخالفت کرد و موضع منفی خود را ابراز نمود. این موضع گیری بازتاب گسترده ای در جامعه داشت و در نهایت، رژیم مجبور شد این تصمیم را لغو کند.

همچنین، آیت الله یعقوبی در مورد تجارت سیگارهای خارجی که توسط فرزندان صدام انجام می شد، موضع گیری کرد و این اقدام را محکوم نمود. این مواضع شجاعانه، نشان دهنده تعهد ایشان به دفاع از حقوق مردم و مقابله با فساد و بی عدالتی بود.

حمله آمریکا به عراق

در سال ۲۰۰۳ میلادی، هنگام حمله آمریکا به عراق، آیت الله یعقوبی موضع خردمندانه ای اتخاذ کرد که بعدها به جنبش عمومی مردم تبدیل شد. این موضع گیری با استقبال گسترده ی مؤمنانی که حتی در تقلید به مراجع

دیگر رجوع می‌کردند، مواجه شد و نشان‌دهنده‌ی نفوذ و تأثیر ایشان در جامعه بود. ایشان با تحلیل دقیق شرایط و ارائه راهکارهای عملی، نقش مهمی در هدایت مردم در این بحران بزرگ ایفا کرد.

توجه به جوانان

آیت‌الله یعقوبی توجه ویژه‌ای به جوانان، چه دختر و چه پسر، دارد و برای پاسخگویی به نیازهای فکری و دینی آنان، آثار متعددی تألیف کرده است. یکی از این آثار، کتاب «فقه طلبه الجامعات» است که به سرعت در میان دانشجویان دانشگاه‌ها منتشر شد و هزاران نسخه از آن به صورت مخفیانه به چاپ رسید. این کتاب به مسائل فقهی و شرعی مورد نیاز دانشجویان پرداخته و راهنمایی عملی برای زندگی روزمره آنان فراهم می‌کند.

از دیگر آثار ایشان در این زمینه می‌توان به کتاب‌های «الحوزة و قضایا الشباب» (حوزه علمیه و مسائل جوانان)، «دروس للصبی المسلم» (درس‌هایی برای پسر مسلمان) و

«دروس للفتی المسلم» (درس‌هایی برای جوان مسلمان) اشاره کرد. همچنین، داستان‌های متنوعی با اشراف ایشان نوشته و منتشر شده‌اند که به جوانان کمک می‌کند تا با مفاهیم دینی و اخلاقی به شیوه‌ای جذاب و قابل فهم آشنا شوند.

زنان و خانواده

آیت‌الله یعقوبی توجه خاصی نیز به آموزش زنان و افزایش آگاهی آنان دارد. ایشان با تألیف و حمایت از کتاب‌هایی در این زمینه، به تقویت نقش زنان در جامعه و خانواده پرداخته است. از جمله این آثار می‌توان به کتاب‌های زیر اشاره کرد:

- «فقه المرأة المسلمة» (فقه زن مسلمان): این کتاب به مسائل فقهی ویژه‌ی زنان می‌پردازد و راهنمایی عملی برای آنان فراهم می‌کند.

- «دور المرأة فی بناء العراق الجديد» (نقش زن در ساختن عراق جدید): این کتاب به بررسی نقش زنان در

بازسازی و پیشرفت جامعه عراق می‌پردازد.

- «الأربعون حديثاً في قضايا المرأة» (چهل حدیث در مسائل زنان): این کتاب با گردآوری موضوعات مرتبط با زنان، به تبیین دیدگاه اسلام در مورد جایگاه و حقوق زنان می‌پردازد.

- «رفقا بالرجال یا قواریر» (با مردان مهربان باشید، ای بلورها): این کتاب به بررسی روابط سالم و اخلاقی بین زنان و مردان در جامعه و خانواده می‌پردازد.

- «فلسفه تشریعات المرأة» (فلسفه احکام مربوط به زنان): این کتاب به تحلیل فلسفی و شرعی قوانین مرتبط با زنان در اسلام می‌پردازد.

- «الخطابة النسائية بين الواقع و الطموح» (خطابه‌ی زنان بین واقعیت و آرزو): این کتاب به بررسی جایگاه زنان در عرصه‌ی خطابه و سخنرانی و چالش‌های پیش‌روی آنان می‌پردازد.

این آثار، نشان‌دهنده‌ی تعهد عمیق آیت‌الله یعقوبی به ارتقای سطح آگاهی و توانمندسازی زنان در جامعه است. ایشان با این اقدامات، نه تنها به نیازهای فکری و دینی

آنان پاسخ داده، بلکه نقش مهمی در تقویت بنیه‌های فرهنگی و اجتماعی جامعه ایفا کرده است. این تلاش‌ها، میراثی ماندگار از ایشان در عرصه‌ی آموزش و آگاهی‌بخشی به جای گذاشته است.

انحرافات و معضلات اجتماعی

آیت‌الله یعقوبی علاوه بر فعالیت‌های علمی و فرهنگی، توجه ویژه‌ای به تشخیص پدیده‌های انحرافی و معضلات اجتماعی داشته و بسیاری از تألیفات خود را به این موضوع اختصاص داده است. ایشان در قالب بیانیه‌ها، فتوای مبسوط و کتاب‌های تخصصی، به بررسی و درمان این معضلات پرداخته و جنبه‌های منفی اجتماعی، اقتصادی، روانی و فکری آنها را مورد تحلیل قرار داده است. هزاران نسخه از این آثار در زمان رژیم بعث به صورت مخفیانه چاپ و توزیع شد، که باعث نگرانی شدید رژیم گردید.

از جمله آثار ایشان در این زمینه می‌توان به کتاب‌های زیر

اشاره کرد:

- «ظواهر اجتماعیة منحرفه» (پدیده‌های اجتماعی منحرف): این کتاب به بررسی پدیده‌های انحرافی در جامعه و راه‌های مقابله با آنها می‌پردازد.

- «نحو مجتمع نظیف» (به سوی جامعه‌ای پاک): این کتاب راهکارهایی برای ایجاد جامعه‌ای سالم و پاک ارائه می‌دهد.

- «إحذر فی بیتک من شیطان» (در خانه‌ات از شیطان بترس): این کتاب به بررسی تأثیرات منفی شیطان در زندگی خانوادگی و راه‌های مقابله با آن می‌پردازد.

- «فقه العائلة» (فقه خانواده): این کتاب به مسائل فقهی و شرعی مرتبط با خانواده می‌پردازد.

- «الزواج و المشكله الجنسيه» (ازدواج و مشکل جنسی): این کتاب به بررسی مسائل مرتبط با ازدواج و مشکلات جنسی در جامعه می‌پردازد.

پس از مطرح شدن موضوع «برخورد تمدن‌ها» توسط غرب و به‌ویژه پس از حوادث ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱، آیت‌الله یعقوبی طرحی را برای روشن‌سازی مبانی دو تمدن غرب

و اسلام و نشان دادن برتری تمدن اسلامی آغاز کرد. ایشان در این راستا چندین سخنرانی ایراد کردند که در کتابی با عنوان «نحن و الغرب» (ما و غرب) گردآوری و به چند زبان خارجی ترجمه شد. این کتاب به بررسی تفاوت‌های بنیادین بین تمدن اسلامی و غرب و ارائه راهکارهایی برای مقابله با چالش‌های پیش‌روی جهان اسلام می‌پردازد.

یکی دیگر از فعالیت‌های مهم آیت‌الله یعقوبی در دوران رژیم بعث، برنامه‌ریزی و برگزاری دوره‌های تابستانی برای دانشجویان بود. این دوره‌ها که به مدت دو ماه در تعطیلات دانشجویان برگزار می‌شد، شامل دروس احکام شرعی، اخلاق، عقاید، قرآن و معارف اسلامی بود و هدف آن بصیرت‌افزایی و تقویت بنیه‌های دینی جوانان بود. نزدیک به دویست نفر از جوانان در این دوره‌ها شرکت کردند و شرح کامل این فعالیت‌ها در کتاب «جهاد و اجتهاد» آمده است.

رهبری و مدیریت موسسات دینی

آیت الله یعقوبی با توجه به فرهنگ رایج در حوزه علمیه و به منظور مراعات عرف و سنت های حوزوی، اعلام اجتهاد خود را کمی به تأخیر انداخت. ایشان در این مدت به تدریس کفایه الاصول در مسجد الرأس، واقع در مجاورت حرم مطهر امیرالمؤمنین (علیه السلام)، ادامه داد. پس از اتمام این دوره، به درخواست شاگردانش، ادامه درس شهید صدر (قدس سره) را آغاز کرد و به انتقال میراث علمی و فکری آن شهید بزرگوار پرداخت.

در سال ۱۴۲۲ هجری قمری، آیت الله یعقوبی دوره جدیدی از تدریس خود را با حضور جمع زیادی از اساتید و فضلاء حوزه علمیه آغاز کرد. در این دوره، ایشان به نقد و بررسی آراء صاحب کفایه (آخوند خراسانی) پرداخت و مبانی اصولی مستقل خود را پایه گذاری و تثبیت کرد.

آیت الله یعقوبی در سال ۱۴۲۰ هجری قمری، برخی از مباحث استدلالی خود را که به منظور تبیین مسائل اختلافی نوشته بود، منتشر کرد. این اقدام باعث شد

بسیاری از کسانی که وصیت شهید صدر ثانی (قدس سره) در مورد ایشان را شنیده بودند، به طور کامل به شایستگی‌های علمی و مدیریتی آیت الله یعقوبی اطمینان پیدا کنند. شهید صدر در وصیت خود فرموده بود:

«اکنون می‌توانم بگویم که تنها نامزد در حوزه ما، جناب شیخ محمد یعقوبی می‌باشد. تا زمانی که خداوند به من عمر دهد و اجتهاد ایشان مورد تأیید واقع شود. بنابراین او شایسته‌ترین شخص جهت مدیریت حوزه بعد از من می‌باشد و من از ایشان روی برنخواهم تافت.»

این سخنان شهید صدر، نشان‌دهنده‌ی اعتماد کامل ایشان به آیت الله یعقوبی و شایستگی‌های علمی و اخلاقی او بود. با این حال، آیت الله یعقوبی اعتقاد داشت که زمان اعلام اجتهاد، با توجه به فرهنگ و آداب حاکم بر حوزه علمیه، هنوز فرا نرسیده است. ایشان با وجود اینکه ملکه اجتهاد ثبوتاً در او وجود داشت، اما به جنبه اثباتی آن نیز اهمیت می‌داد و معتقد بود که این جنبه، اهمیت کمتری از آن ندارد.

آیت الله یعقوبی با توجه به وصیت شهید صدر ثانی

(قدس سره) و شرایط خاص حوزه علمیه و جامعه، پیروان شهید صدر را به صبر و شکیبایی توصیه می‌کرد. ایشان معتقد بود که عرصه‌ی جامعه بیش از آنکه به مرجع تقلید نیاز داشته باشد، به رهبری اسلامی نیازمند است. به عبارت دیگر، ایشان بر این باور بود که در شرایط موجود، هدایت جامعه و رهبری نهضت اسلامی اولویت بیشتری دارد.

آیت‌الله یعقوبی همچنین اشاره می‌کرد که مراجعی وجود دارند که با رجوع به آنها و عمل به دستوراتشان، ذمه مقلدان بری شود. این بدان معناست که مردم می‌توانند در مسائل شرعی به این مراجع رجوع کنند، اما در عین حال، نیاز به یک رهبر و هدایتگر برای پیشبرد اهداف نهضت اسلامی احساس می‌شد.

شهید صدر ثانی در وصیت خود تأکید کرده بود که نامزد جایگزین (آیت‌الله یعقوبی) ابتدا به عنوان رهبر مورد رجوع قرار گیرد تا زمانی که اجتهاد ایشان به طور کامل فراگیر شود و مورد پذیرش عامه مردم قرار گیرد. پس از آن، ایشان هم به عنوان رهبر و هم به عنوان مرجع تقلید

مورد رجوع قرار خواهند گرفت. این رویکرد، نشان‌دهنده‌ی دوراندیشی و تدبیر شهید صدر در حفظ و تقویت نهضت اسلامی بود.

آیت‌الله یعقوبی با رعایت این توصیه‌ها و با توجه به شرایط جامعه و فرهنگ حوزوی، تلاش کرد تا نقش خود را به عنوان رهبری اسلامی ایفا کند و در عین حال، به تدریج جایگاه خود را به عنوان مرجع تقلید نیز تثبیت نماید.

مرحوم شهید صدر ثانی (قدس سره) در وصیت خود تأکید کرد که ابتدا به جانشین پیشنهادی (آیت‌الله یعقوبی) به عنوان رهبر مراجعه شود تا زمانی که اجتهاد ایشان به طور کامل مورد تأیید قرار گیرد. پس از آن، ممکن است ایشان هم به عنوان رهبر و هم به عنوان مرجع تقلید مورد رجوع قرار گیرد. شهید صدر در این زمینه فرمود:

«مردم عراق به رهبر نیاز دارند که می‌تواند مرجع تقلید نباشد. یعنی مردم ممکن است در مسائل شرعی مقلد یک نفر باشند و در رهبری جامعه به عنوان وکالت یا هر عنوان دیگر، از شخص دیگری پیروی کنند.»

شهید صدر همچنین افزود:

«اگر خداوند طول عمری به من عطا فرماید و چند سال دیگر زنده بمانم، قطعاً در میان طلاب من کسی یافت می‌شود که دارای اخلاص، سخت‌کوشی، اجتهاد، خوش‌قلبی، تخصص، تقوا و مانند آن باشد و قابلیت این را داشته باشد که مدیریت و رهبری حوزه را به عهده بگیرد و در عین حال اعلم هم باشد.»^۱

ایشان با توجه به این وصیت، رهبری نهضت اسلامی عراق را در آن دوره به عهده گرفت و توجه ویژه‌ای به پیشبرد اهداف این نهضت داشت. و با پذیرش این مسئولیت خطیر، جایگاه خود را به عنوان یکی از رهبران برجسته‌ی نهضت اسلامی در عراق تثبیت کرد و نقش مهمی در تقویت بنیه‌های فکری و مبارزاتی جامعه ایفا نمود.

۱ - یکی از مصاحبه‌هایی است که با شهید صدر دوم (قدس سره) در اوایل سال ۱۴۱۹ هجری صورت گرفته و بر روی نوار کاست ضبط شده است.

اعلام اجتهاد و شهادت به اجتهاد ایشان

در ماه صفر سال ۱۴۲۴ هجری قمری، آیت الله یعقوبی در خطبه‌های نماز جمعه در شهر مقدس کاظمین، اجتهاد خود را به طور رسمی اعلام کرد. این اعلام پس از سال‌ها تلاش علمی، تدریس و تحقیق در حوزه‌های مختلف فقه و اصول، و همچنین ارائه‌ی مباحث استدلالی عمیق و گسترده صورت گرفت. پس از این اعلام، تعدادی از مراجع تقلید، علماء و فضلاء با بررسی مباحث استدلالی ایشان، به اجتهاد او شهادت دادند.

از جمله کسانی که به اجتهاد آیت الله یعقوبی شهادت دادند، می‌توان به افراد زیر اشاره کرد:

۱. حضرت آیت الله شیخ محمد علی گرامی (دام ظلّه): ایشان که خود اجازه اجتهاد را از مرحوم آیت الله العظمی منتظری (قدس سره) دریافت کرده بود، به اجتهاد آیت الله یعقوبی شهادت داد.

۲. حضرت آیت الله شیخ محمد صادقی تهرانی (قدس سره): ایشان نیز که اجازه اجتهاد خود را از مرحوم

آیت الله العظمی خویی (قدس سره) اخذ کرده بود، به
اجتهاد آیت الله یعقوبی گواهی داد.

۳. آیت الله شیخ ابراهیم انصاری زنجان (ره) از شاگردان
آیات عظام سید محسن حکیم، علی مشکینی، حسین
الحلی، سید حسین طباطبایی بروجردی، امام خمینی (ره)،
سید مهدی شیرازی، سید ابوالقاسم خویی و سید محمد باقر
صدر (رحمه الله علیهم).

۴. آیت الله شیخ حسن عبدالساتر (ره)، صاحب تقریرات
اصول آیت الله شهید سید محمد باقر صدر (ره).

۵. آیت الله شیخ حسن طراد عاملی (ره) از شاگردان آیات
عظام سید محسن حکیم، سید ابوالقاسم خویی و سید
محمد باقر صدر؛ و از دوستان نزدیک امام خمینی و امام
موسی صدر بود (رحمه الله علیهم).

علاوه بر این، شماری دیگر از علماء نیز به اجتهاد ایشان
شهادت دادند.

اقبال عمومی به مرجعیت ایشان

پافشاری افراد فرهیخته، آگاه و به ویژه پیروان شهید صدر ثانی (قدس سره) برای تصدی مقام مرجعیت توسط آیت الله یعقوبی، روز به روز بیشتر می شد. با این حال، آیت الله یعقوبی همواره آنان را به صبر و شکیبایی دعوت می کرد و تأکید داشت که به متصدیان امر فرصت داده شود تا مسئولیت خود را بدون ایجاد حساسیت و مشکل، به بهترین شکل ممکن انجام دهند. ایشان معتقد بود که مرجعیت و زعامت، هدف نهایی نیست، بلکه وسیله ای برای برپایی دین، نشر آموزه های اهل بیت (علیهم السلام)، حفظ کرامت انسان، دفاع از حقوق او و ارتقای فرد و جامعه است.

آیت الله یعقوبی پیش از تصدی مقام مرجعیت، تلاش های خود را معطوف به حمایت از حوزه های علمیه، گسترش فعالیت های دینی و یاری رساندن به کسانی کرد که در زمینه ی علم و عمل تلاش می کردند. ایشان با پر کردن عرصه های خالی از فعالیت دینی، به مبارزه با فساد و

انحراف در جامعه پرداخت و از فریضه‌ی امر به معروف و نهی از منکر به عنوان ابزاری برای ریشه‌کن کردن فساد استفاده کرد. همچنین، ایشان مردم را به اعمال نیک و تقویت دین اسلام دعوت کرد تا عزت فرزندان امت اسلامی حفظ شود.

آیت‌الله یعقوبی پس از آغاز بحث خارج خود در سال ۱۴۲۷ هجری قمری و با انتشار موسوعه «فقه الخلاف»، توانایی‌های علمی و اجتهادی خود را به طور کامل به نمایش گذاشت. این اثر گسترده و عمیق، که به بررسی مسائل اختلافی فقهی با رویکردی استدلالی و تحلیلی می‌پردازد، مورد توجه بسیاری از اساتید، فضلاء حوزه علمیه، مؤمنان آگاه و نخبگان فرهنگی قرار گرفت. این افراد به ضرورت تصدی مقام مرجعیت توسط آیت‌الله یعقوبی واقف شدند و بر این باور بودند که ایشان شایستگی کامل برای این مسئولیت خطیر را دارا هستند.

این درک و تشخیص، همزمان بود با شناسایی عرصه‌های خالی و فرصت‌های گسترده برای فعالیت‌های دینی که هدف آن اعتلای اسلام، تقویت عزت مسلمانان و

گسترش دعوت به سوی خداوند متعال بود. آیت الله یعقوبی دریافت که برای تحقق این اهداف بزرگ، فعالیت تحت عنوان مرجعیت ضروری است، چرا که این جایگاه نه تنها به ایشان امکان می داد تا رهبری فکری و دینی جامعه را به عهده بگیرد، بلکه می توانست از امکانات و نفوذ مرجعیت برای خدمت بیشتر به اسلام و مسلمین استفاده کند.

انتشار رساله عملیه

در سال ۱۴۳۰ هجری قمری، آیت الله یعقوبی رساله عملیه خود با عنوان «سبل السلام» را به چاپ رساند. این رساله، راهنمایی عملی برای مقلدین در انجام وظایف شرعی بود و پس از انتشار، مؤمنان توانستند علاوه بر رهبری ایشان، به عنوان مرجع تقلید نیز به او مراجعه کنند. این اقدام، جایگاه ایشان را به عنوان یکی از مراجع تقلید تثبیت کرد و راه را برای هدایت دینی و فکری جامعه هموار ساخت.

دغدغه اصلی آیت الله یعقوبی، پر کردن خلأهای موجود در عرصه‌های دینی و علمی، حمایت از حوزه‌های علمیه و گسترش آنها در کشورهای اسلامی بود. ایشان تلاش کرد تا به افرادی که در عرصه‌های علم و عمل فعالیت داشتند، یاری رساند و زمینه‌های لازم برای ارتقای سطح فرهنگی و معنوی جامعه را فراهم کند. این اقدامات، نشان‌دهنده تعهد عمیق ایشان به ارزش‌های اسلامی و خدمت به جامعه بود.

آیت الله یعقوبی با مباحث علمی عمیق، اخلاق والا و سخنانی‌های روشنگرانه‌اش که به موضوعات به‌روز و دغدغه‌های مسلمانان می‌پرداخت، توانست توجه بسیاری از مؤمنین را به خود جلب کند. این ویژگی‌ها باعث شد تا شمار زیادی از مردم، به ویژه در عراق، به ایشان به عنوان مرجع تقلید و رهبر دینی رجوع کنند.

بر اساس آمارها و تحقیقات انجام‌شده، امروز مرجعیت آیت الله یعقوبی در رتبه‌ی دوم پس از مرجعیت آیت الله سیستانی (دام ظلّه) قرار دارد. این آمار توسط تیمی از کارشناسان متخصص غربی که بر روی نمونه‌هایی از

میلیون‌ها زائر اربعین تحقیق کرده‌اند، تأیید شده است. این تیم‌های تحقیقاتی با کمک تیم‌های آموزش دیده، داده‌های مربوط به گرایش‌های مذهبی و مرجعیت‌های مورد تقلید زائران را جمع‌آوری و تحلیل کردند.

این تحقیقات در کتاب «الوجهة كربلاء»، که توسط دبیرخانه اصلی عتبه مقدس حضرت عباس (علیه السلام)، آمده منتشر شده است، نشان می‌دهد که مقلدان مرجعیت آیت‌الله یعقوبی از نظر تعداد، بیش از مجموع مقلدان سایر مراجع به جز آیت‌الله سیستانی (دام ظلّه) هستند.

با توجه به این محبوبیت و نفوذ، درخواست‌ها برای افتتاح دفاتر و نمایندگی‌های آیت‌الله یعقوبی در کشورهای مختلف جهان ادامه دارد. با این حال، ایشان تنها به درخواست‌هایی پاسخ داده‌اند که در راستای اهداف اصلیشان، یعنی گسترش معارف اسلامی، حمایت از حوزه‌های علمیه، ارتقای سطح فرهنگی و معنوی جامعه و دفاع از حقوق مسلمانان، باشد.

امروزه دفاتر و نمایندگی‌های آیت‌الله یعقوبی در شهرهای مهم جهان، از جمله قم، مشهد، لبنان، سوریه، هند،

پاکستان، افغانستان، اندونزی، تایلند، برمه و بیش از ۲۰ کشور آفریقایی فعال هستند. این دفاتر، نقش مهمی در هدایت دینی، پاسخگویی به سؤالات شرعی، حمایت از فعالیت‌های فرهنگی و آموزشی و ارائه خدمات اجتماعی به مؤمنین ایفا می‌کنند.

سخن علما درباره آیت الله یعقوبی (دام ظلّه)

سخنان و بیانات بسیاری از مراجع تقلید، علمای بزرگ و فضلاء حوزه‌های علمیه در مورد شایستگی‌های آیت الله یعقوبی برای تصدی رهبری و مرجعیت، و همچنین تمجید از فکر آگاه، بینش روشن و نگاه تمدنی ایشان بیان شده است. در ادامه به بخشی از این بیانات اشاره می‌کنیم:

شهید سید محمد محمد صادق صدر (قدس سره)

شهید صدر ثانی (قدس سره)
در مقدمه کتاب «المشتق عند
الأصولیین» که تقریر مباحث
استاد توسط شاگردش آیت
الله یعقوبی می باشد و
مرحوم سید به عنوان جلد

دوم موسوعه خود «منهج الأصول» قرار داده است،
می نویسد:

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين و صلى الله على خير

خلقه محمد و آله الطيبين الطاهرين و اللعنة

الدائمة على أعدائهم أجمعين

اما بعد، از جمله نعمتهایی که خداوند سبحان بر
دین و مذهب به صورت عمومی و بر این بنده
گنهگار و ذلیل به صورت خصوصی ارزانی داشته
است، این است که تعدادی نه چندان کم از طلاب
و فضلاء مخلص و با تلاش و کوشا - که خداوند به

همه ایشان پاداش نیکوکاران را عطا فرماید - به من روزی فرموده است.

از جمله مهمترین آنها، این شیخ جلیل و علامه شریف، فاضل محترم، شیخ محمد موسی یعقوبی (دام عزه) می باشد که ملازم دروس ما در علم اصول بوده و در درک، نوشتن و مطالعه آنها، عنایت کافی را مبذول داشته است.

در این کتاب، نمونه ای از تلاش و شب اندیشی خود را ارائه کرده است. پس از مراجعه و دقت، متوجه شدم که وافی به غرض است و سرشار از مطالب به ترتیب اصول می باشد. اگرچه شالوده اصلی مطالب از حقیر می باشد، ولی در واقع مؤلف اصلی او است. لیکن به ایشان، با حفظ معنی و وضوح مبنا اجازه نگارش آن را دادم.

شکی نیست که با این تلاش سخت، به سرعت به سمت اجتهاد گام برمی دارد. برایش آینده ای روشن در خدمت به علم و عمل آرزومندم و اینکه از جمله مراجع مخلص و پیشوایان خیر باشد. خداوند بهترین پاداش نیکوکاران را به ایشان عطا فرماید.

و آخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمین

محمد الصدر^۱ نهم ماه مبارک رمضان، ۱۴۱۸ قمری.
آیت الله صدر با دست خط خود برای آیت الله یعقوبی
نامه ای می نویسد و او را به عنوان جانشین خود معرفی
می کند. از جمله آنچه در آن نامه آمده این است:

شیخ جلیل القدر که خداوند عزت را پایدار گرداند،
سلام علیکم؛

تو خود می دانی که من همیشه حضرتعالی را بهترین شاگرد
خود و مهربان ترین و منصف ترین آنها در برابر حقیقت می دانم.
به طوری که اگر روزی در آینده موضوع مرجعیت بین چند
نامزد دائر باشد، شما را نادیده نخواهم گرفت، تا اینکه
مرجعیت در دست افراد منصف و کسانی که در پی برآوردن
حوائج دیگران هستند، قرار گیرد؛ و نه به دست مردمانی قسی
القلب و طالب دنیا. با خود فکر کردم که من شما را در جای
خود به عنوان امام جماعت در هنگام غیابم قرار می دهم تا
برای آن موضوع آماده شوید و هنوز نیز به این فکر هستم و
این نامه صریح شما مانع از آن نیست. همانطور که بنده در
میان طلاب خود، با همه کثرت و تنوع گرایشها و سلیقه

۱ - المشتق عند الأصولیین، نوشته شیخ محمد یعقوبی، بخش اول، ص ۲ و
منهج الأصول، ج ۲، ناشر: مؤسسه عاشوراء، قم مقدسه، ۱۴۲۷ هجری.

هایشان کسی که جامع شرایطی که بنده انتظار دارم، بهتر از جنابعالی سراغ ندارم. باشد که خداوند با کمک و قدرت خود امیدم را در مورد شما محقق سازد.
یکم جمادی الثانی ۱۴۱۸ هجری^۱

۱ - قنادیل العارفین نوشته: محمد یعقوبی، ص ۱۱، ناشر: دار جامعه الصدر الدینیّه، نجف اشرف، ۱۴۲۶ هجری.

مرجع عالیقدر حضرت آیت الله شیخ محمد علی گرامی (دام ظلّه)

بسمه تعالی

روشن است که علما حافظان
دین حنیف هستند و قلم ایشان
جدایی بخش حق و باطل است.
از جمله علما شیخ جلیل القدر

آقای یعقوبی (دام عزه) می باشد. بنده با نگاهی در برخی
موارد گذرا و در برخی از موارد موشکافانه به برخی آثار
و کتابهای ایشان (دام عزه) آنها را دقیق و جامع یافتیم. لذا
نظر من این است که او (دام عزه) مجتهد است و باید به
آنچه خود استنباط می کند، عمل نماید. خداوند متعال
ایشان را موفق گرداند. گمان می کنم از جمله کسانی
باشند که توفیق خدمات والا به اسلام و مسلمین را
می یابد.

خداوند به ما و ایشان توفیق عنایت فرماید.

۱۴، ذی قعدة ۱۴۲۴هجری

مرجع عالیقدر حضرت آیت الله شیخ محمد صادقی (قدس سره) صاحب تفسیر الفرقان

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين و
صلى الله على محمد و آله
الطيبين الطاهرين. و اما بعني؛
بنده آثار فقهي برادر فاضل

آیت الله شیخ محمد یعقوبی (حفظه الله تعالی و دامت
برکاته العالیه) را مطالعه کردم و معتقدم که ایشان
مجتهدی با سابقه، عمیق، مطلع و صاحب نظر است. لذا
می تواند به آنچه خود در فقه مرسوم میان فقهاء استنباط
می کند، عمل نماید، و مخصوصاً کسانی که برای قرآن در
فتاوی خود اصالت قائلند. و السلام علیکم و رحمه الله.

قم مقدسه، محمد صادقی تهرانی

۸ ذی حجه ۱۴۲۴ هجری

مرجع عالیقدر مرحوم آیت الله سید محمد حسین فضل الله (قدس سره)

سلام علیکم و رحمه الله و برکاته.

اما بعد. ما از شیخ یعقوبی به

جهت فرهنگ، صداقت و

استقامتش قدردانی می کنیم و

برای موفقیتش در عرصه ها و

فعالیت های فرهنگی و جهادی

اسلامی دعا می نماییم. امیدواریم مؤمنان از مواعظ و

ارشادات ایشان بهره مند گردند.

سید محمد حسین فضل الله

۷، شعبان ۱۴۲۵ هجری

مرحوم آیت الله شیخ ابراهیم انصاری زنجانى (قدس سره)

بنده مباحث فقهی و اصولی و
رجالی ایشان را دیدم و انصافاً
ایشان فقیه است و ان شاء الله
در آینده از [مراجع] ردیف
اول خواهند بود.

مرحوم آیت الله شیخ

حسن طراد عاملی (قدس سره)

ایشان در پیامی به آیت الله
یعقوبی (دام ظلّه) نوشتند:
حضرت علامه جلیل القدر و
مجاهد کبیر آیت الله العظمی
و مرجع عالیقدر شیخ محمد

یعقوبی دام ظلّه الوارف)، پس از سلام و تحیت ...
تالیفات نفیس فقهی استدلالی نظیر فریضه بر زمین مانده
[امر به معروف و نهی از منکر] و الرياضیات للفقیه
حضرتعالی به دست بنده رسید و از مباحث علمی عمیق
آنها، عمق دیگر تالیفات حضرتعالی را دریافت کردم ...

مرحوم آیت الله العظمی سید محمود هاشمی شاهرودی (قدس الله سره)

مرجع فقید، مرحوم آیت الله العظمی سید محمود هاشمی شاهرودی (قدس سره)، به آیت الله یعقوبی به عنوان یک مرجع قوی و آینده دار

می نگریست. این موضوع را دو تن از فضلاء نزدیک به ایشان نقل کرده اند.^۱ مرحوم آیت الله شاهرودی به مدیر مسئول مجله فقه اهل البيت (علیهم السلام) حجت الاسلام والمسلمین شیخ خالد غفوری، که تحت اشراف شخص ایشان منتشر می شد، دستور داد تا مباحث فقهی و استدلالی آیت الله یعقوبی را در بخش مباحث اجتهادی این مجله به چاپ برساند. این بخش ویژه، به انتشار

۱ - آیت الله شیخ حسین احمدی شاهرودی و حجت الاسلام والمسلمین شیخ خالد غفوری.

مباحث مراجع بزرگ و علمای برجسته اختصاص داشت. دلیل این درخواست، استحکام، دقت بالا و عمق مباحث فقهی آیت الله یعقوبی بود که مورد توجه مرحوم آیت الله شاهرودی قرار گرفته بود. ایشان معتقد بودند که نوشته‌ها و تحقیقات آیت الله یعقوبی از سطح علمی بالایی برخوردار است و شایسته‌ی انتشار در مجله‌ای معتبر مانند فقه اهل البیت (علیهم السلام) می‌باشد.

و نیز آیت الله شیخ حسین احمدی شاهرودی در یک سفر که به نجف اشرف همراه با آیت الله العظمی سید محمود هاشمی شاهرودی داشتند نقل می‌کند که به بیت آیت الله العظمی یعقوبی رفتیم و در ادامه گفتند:

سخن درباره شخصیتی جامع‌الاطراف است، شخصیت آیت الله العظمی شیخ محمد یعقوبی، از مجتهدان انقلابی و مراجع تقلید حاضر در نجف اشرف... فقها و مجتهدان همواره او را به عنوان مجتهدی جامع‌الاطراف یاد می‌کنند. در جلساتی که من حضور داشتم، مشاهده کردم که چگونه با احترام و تجلیل از او یاد می‌شد. شیخ گرمی، این فقیه و مجتهد و مرجع بزرگ که از شاگردان خاص

امام خمینی (رحمه الله علیه) بود، در وصف شیخ آیت الله یعقوبی می گفت که او فقیهی جامع الاطراف و از مفاخر حوزه علمیه عراق و نجف است. همچنین در سخنان آیت الله سید محمود هاشمی شاهرودی که صحبت درباره حوزه نجف و حوزه انقلابی نجف بود، به مناسبتی در محضر آیت الله العظمی هاشمی شاهرودی بودیم و نام آیت الله شیخ یعقوبی ذکر شد. سید شاهرودی در حق شیخ یعقوبی گفت که او از مجتهدان انقلابی در نجف است و در آینده ای نزدیک از مراجع برجسته نجف خواهد بود. این سخن زمانی مطرح شد که ما درباره حوزه علمیه نجف اشرف مدتی بسیار طولانی پیش صحبت می کردیم.

مرجعیت مبارک آیت الله شیخ محمد یعقوبی به حدی گسترده و تأثیرگذار بوده است که حتی سازمان ملل متحد نیز به آن توجه کرده است. در دو نشریه ی سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی ملل متحد (یونسکو) که درباره ی شهر نجف منتشر شده، به مرجعیت ایشان اشاره شده است.

در نشریه اول با عنوان «النجف بوابه الحکمه» (نجف، دروازه‌ی حکمت)، آمده است:

«مرجع‌ی جدید به مراجع بزرگ چهارگانه اضافه شد که در مدرنیته و التزام به امور سیاسی از آنها پیشی گرفته است. اوکسی نیست جز شیخ محمد یعقوبی، یکی از شاگردان سید محمد محمد صادق الصدر؛ مرد بانفوذه‌ی که در سال ۱۹۹۹ میلادی ترور شد. شیخ یعقوبی یک مدرسه دینی را اداره می‌کند و به مقام مرجعیت رسیده است؛ زیرا مقلدان بسیاری از داخل عراق به سمت او متمایل گشته‌اند.»^۱

در نشریه دوم با نام «النجف، تاریخ و تطور المدینه المقدسه» آمده است: «مجتهدان دیگری هستند که متصدی مقام مرجعیت شده‌اند و از جمله برجسته‌ترین آنها، آیت الله العظمی شیخ محمد یعقوبی دارای جایگاه

۱ - یاسر طباع، صابرینا میرفان، ارک بونیرن، ص ۱۳۱، ناشر: سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی ملل متحد با همکاری دفتر یونسکو در عراق، عمان - اردن، ۲۰۱۴ میلادی.

ویژه‌ای است. شیخ محمد یعقوبی، با استناد به وصیت مکتوب استاد خود محمد محمد صادق الصدر، مقام مرجعیت را به عهد گرفته است».^۱

در جایی دیگر می نویسد: «وقتی نجفی‌ها از مرجعیت یاد می‌کنند، منظورشان یکی از مراجع بزرگ چهارگانه یا هر چهار مرجع است که به آنها مرجع پنجم، یعنی شیخ محمد یعقوبی هم اضافه می‌شود».^۲

-
- ۱ - دکتر صابرینا میرفان، دکتر روبرت کلیف و دکتر جیرالدین شاتلار، ص ۳۷۷ منشورات یونسکو، ناشر: دار الوراق للنشر ۲۰۱۶ میلادی.
- ۲ - دکتر صابرینا میرفان، دکتر روبرت کلیف و دکتر جیرالدین شاتلار، ص ۳۷۷ منشورات یونسکو، ناشر: دار الوراق للنشر ۲۰۱۶ میلادی.

آیت الله شیخ حسن عبدالساتر (قدس الله سره)

نوشته های مرجع عالیقدر
یعقوبی (حفظه الله) را دیدم و
نفس های خوب و لطیفی را
دیدم که نزدیک به نفس
شهید صدر اول بود؛ ابتدای
رساله عملیه ایشان و دیگر

کتابهایی که به دست بنده رسید از جمله اصول و فقه
مسائل خلافیه را دیدم و برخی از آنها را مطالعه کردم و
این تالیفات می تواند تا اندازه بزرگی به ساختن جامعه
اسلامی و رسیدن به اهداف کمک کند.

تألیفات

حضرت آیت الله یعقوبی در بحث، تألیف و نوشتن، همواره به نیازهای فعلی جامعه توجه ویژه‌ای دارد. ایشان تلاش می‌کند تا با ارائه‌ی مطالب مفید و کاربردی، خلأهای علمی، فکری، اخلاقی و اجتماعی را که نیاز به پوشش دارند، پر کند. هدف ایشان صرفاً افزودن کتابی به کتاب‌های موجود در کتابخانه‌ها نیست، بلکه معتقد است که هر کتاب باید چیز جدیدی به معارف دین بیفزاید و مصلحت دین و ملت را بر اساس بینشی نافذ از مقتضیات هر دوره زمانی که جامعه در آن قرار دارد، محقق سازد.

با توجه به رویکرد جامع و نیازمحور آیت الله یعقوبی، کتاب‌ها و تألیفات ایشان از تنوع موضوعی گسترده‌ای برخوردار است. ایشان علاوه بر پرداختن به مباحث سنتی حوزه‌های تفسیر، فقه، اصول، رجال، لغت، ادبیات و تاریخ، به موضوعات روز و چالش‌های معاصر نیز توجه ویژه‌ای دارد. این موضوعات شامل حوزه‌های فکری، فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی می‌شود. برخی از مهم‌ترین موضوعاتی که ایشان به آنها پرداخته است،

عبارتند از:

۱. جهان‌شمولی اسلام و قدرت آن برای رهبری بشر: تأکید بر توانایی اسلام برای ارائه‌ی راهکارهای جامع و جهانی برای هدایت بشر.
۲. عقاید حقه: تبیین مبانی اعتقادی اسلام و دفاع از آنها در برابر شبهات.
۳. ولایت اهل بیت (علیهم السلام): بررسی جایگاه و نقش اهل بیت در هدایت جامعه و حفظ اسلام ناب.
۴. آرمان‌های حسینی، فاطمی و مهدوی: تحلیل و تبیین اهداف قیام امام حسین (ع)، جایگاه حضرت فاطمه زهرا (س) و انتظار فرج امام زمان (عج).
۵. ولایت فقیه: بررسی نظریه‌ی ولایت فقیه و نقش آن در نظام اسلامی.
۶. اخوت اسلامی: تأکید بر وحدت و همبستگی میان مسلمانان و مبارزه با تفرقه.
۷. منبر حسینی: بررسی نقش منبر و خطابه در تبلیغ معارف اسلامی و بیداری جامعه.
۸. نماز جمعه: تحلیل جایگاه نماز جمعه به عنوان یک

نهاد اجتماعی و سیاسی در اسلام.

۹. نقش مسجد: بررسی کارکردهای فرهنگی، اجتماعی و سیاسی مساجد در جامعه‌ی اسلامی.

۱۰. مسئولیت‌های مرجعیت: تبیین وظایف و مسئولیت‌های مراجع تقلید در قبال جامعه.

۱۱. خانواده و تربیت: ارائه‌ی راهکارهای اسلامی برای تقویت نهاد خانواده و تربیت فرزندان.

۱۲. زندگی زناشویی: بررسی مسائل مرتبط با ازدواج و زندگی مشترک از دیدگاه اسلام.

۱۳. هویت اسلامی: تأکید بر حفظ هویت اسلامی در برابر تهاجم فرهنگی.

۱۴. شیخون فرهنگی: تحلیل تهدیدات فرهنگی و راهکارهای مقابله با آنها.

۱۵. بهره‌مندی از زمان: ارائه‌ی راهکارهایی برای مدیریت زمان و استفاده‌ی بهینه از آن.

۱۶. رسانه: بررسی نقش رسانه‌ها در تبلیغ معارف اسلامی و مقابله با جنگ نرم.

۱۷. توسعه انسانی: تأکید بر توسعه‌ی همه‌جانبه‌ی انسان

از منظر اسلام.

۱۸. همزیستی مسالمت آمیز: تبیین اصول همزیستی مسالمت آمیز با دیگر ادیان و فرهنگ‌ها.
۱۹. جنگ نرم: تحلیل تهدیدات جنگ نرم و راهکارهای مقابله با آن.
۲۰. تضاد تمدنی با غرب: بررسی تفاوت‌های تمدنی اسلام و غرب و راهکارهای تقویت تمدن اسلامی.
۲۱. دولت انسان و کرامت انسانی: تأکید بر حفظ کرامت انسان و حقوق بشر از دیدگاه اسلام.
۲۲. زن: بررسی جایگاه زن در اسلام و دفاع از حقوق او.
۲۳. جوانان: ارائه راهکارهایی برای هدایت و مشارکت جوانان در جامعه.
۲۴. دانش‌اندوزی: تأکید بر اهمیت علم‌آموزی و پژوهش در اسلام.
۲۵. نهادها و سازمان‌های مدنی: بررسی نقش سازمان‌های مردمی در پیشرفت جامعه.
۲۶. اقتصاد: تحلیل مسائل اقتصادی و ارائه راهکارهای

اسلامی برای حل آنها.

۲۷. اجتماع: بررسی مسائل اجتماعی و راهکارهای اسلامی برای بهبود جامعه.

۲۸. سیاست: تحلیل مسائل سیاسی و ارائه راهکارهای اسلامی برای حکومت‌داری.

۲۹. اصلاح نظام طایفه‌ای: بررسی چالش‌های نظام طایفه‌ای و ارائه راهکارهای اصلاحی.

۳۰. پدیده‌های انحرافی: تحلیل پدیده‌های انحرافی در جامعه و ارائه راهکارهای مقابله با آنها.

این تنوع موضوعی در تألیفات ایشان، نشان‌دهنده گستردگی دیدگاه و تعهد عمیق ایشان به خدمت به دین و جامعه است. ایشان با این رویکرد، نه تنها به تقویت بنیه‌های فکری و فرهنگی جامعه کمک می‌کند، بلکه کارآمدی دین را در مواجهه با چالش‌های معاصر افزایش می‌دهد. این تلاش‌ها، میراثی ماندگار از ایشان در عرصه علم، هدایت و خدمت به اسلام و مسلمین به جای گذاشته است.

این تنوع موضوعی در آثار و فعالیت‌های آیت‌الله یعقوبی،

نشان‌دهنده‌ی عمق رسالت دین اسلام و توانایی آن در ارائه‌ی راه‌حل‌های جامع برای مسائل معاصر است. دین اسلام با گستردگی و جامعیت خود، توانسته است به همه ابعاد زندگی انسان پردازد و عقل‌ها را با گرایش‌های مختلف مخاطب قرار دهد. این رویکرد، قدرت و کارآمدی اسلام را در مواجهه با چالش‌های پیچیده‌ی امروزی به نمایش می‌گذارد.^۱

از سوی دیگر، این تنوع موضوعی، حوزه‌های مورد اهتمام آیت‌الله یعقوبی و تجربه‌ی گسترده‌ی ایشان در زمینه‌های فعالیت اسلامی را نشان می‌دهد. ایشان با بینشی عمیق و نگاه تمدنی، به همه ابعاد زندگی انسان توجه کرده و تلاش می‌کند تا راه‌حل‌های اسلامی برای مشکلات جامعه ارائه دهد.

آیت‌الله یعقوبی معتقد است که رسیدگی به امت اسلامی

۱ - شذرات معرفیه، ص ۵، دار الصادقین، این کتاب به معرفی تألیفات مرجع عالیقدر، حضرت آیت الله یعقوبی و تحقیقاتی که پیرامون آثار ایشان صورت گرفته، می‌پردازد، ناشر: دار الصادقین، نجف اشرف، ۲۰۲۱م.

مستلزم پوشش همه ابعاد زندگی و پیگیری تحولات آن است. ایشان با ارائه‌ی بیانیه‌ها، سخنرانی‌ها و کتاب‌ها در زمینه‌های مختلف، تلاش می‌کند تا راه‌حل‌های عملی برای مشکلات جامعه ارائه دهد. این اقدامات، نه تنها به تقویت بنیه‌های فکری و فرهنگی جامعه کمک می‌کند، بلکه کارآمدی دین را در مواجهه با چالش‌های معاصر افزایش می‌دهد.^۱

از جمله تألیفات آیت الله یعقوبی

می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱- «من نور القرآن»

تفسیری موضوعی، کارآمد و اخلاقی است که از نور قرآن کریم اقتباس شده است و به موضوعات عقایدی، اخلاقی، فکری و اجتماعی می‌پردازد. در هر قفس، بعد از تفسیر آیه بر

۱ - شذرات معرفیه، ص ۵، دار الصادقین، این کتاب به معرفی تألیفات مرجع عالیقدر، حضرت آیت الله یعقوبی و تحقیقاتی که پیرامون آثار ایشان صورت گرفته، می‌پردازد، ناشر: دار الصادقین، نجف اشرف، ۲۰۲۱ م.

موضوعی مشخص تمرکز دارد.

این تفسیر تفسیری موضوعی است چرا که به آیات قرآن کریم از این جهت که به بررسی مسائل مختلف و ارتباط آنها با یکدیگر می پردازد، می نگرد. و از این رو، تفسیری کارآمد است که سعی دارد نقش فعال قرآن در راهبری زندگی بشر را نشان دهد. وصف اخلاقی بودن تفسیر برای آن است که به شیوه قرآن کریم در هدایت کردن بشر به سوی کمال نظر می افکند. از این موسوعه، ۵ مجلد آن به چاپ رسیده است.

۲- فقه الخلاف

مجموعه مباحث خارج فقه استدلالی و مقارن است که در آن به مسائل پیچیده ای که اختلاف شدید علمی بین عملاء به راه انداخته می پردازد و فقاہت فقیه را به نمایش می گذارد. موضوعاتی همچون: ارث زوجه از عقال و وقوف در عرفات به همراه اهل سنت.

همچنین مسائل مستحدثه ای، مانند تلقیح مصنوعی، فروع فقهی پایین آمدن قیمت ارز، زکات اوراق بهادار، نماز و روزه در قطب شمال و جنوب. نیز مسائلی که سابقاً درباره آنها بحث نشده است، مانند: ارث فرزندان فرزندان

با وجود فرزندان غیر از پدر و مادرشان، شیوه تعلق زکات به مال و روزه مسافر. از دیگر مسائلی که در این موسوعه بدان پرداخته می شود، مسائلی است که در کتب فقهی به آنها توجه کافی نشده، مانند: کتاب امر به معروف و نهی از منکر و ...

تا به حال ۱۲ جلد از آن به زیور طبع آراسته شده و دو جلد دیگر در دست چاپ است. برخی مسائل آن نیز در کتابهایی به صورت جداگانه منتشر شده است.

۳- خطاب المرحله

موسوعه ای است که دربردارنده بیانات، ارشادات و نظرات مرجع عالیقدر درباره موضوعات مختلف دینی، انسان، وطن، دولت و ملت می باشد که از زمان به عهده گرفتن رهبری جنبش اسلامی عراق و بعد از شهادت شهید صدر ثانی (قدس سره) در سال ۱۴۱۹ هجری صادر شده است. این مجموعه ۱۲ جلد است که به ترتیب زمانی تدوین گردیده و جلد اول و دوم، به زمان قبل از سقوط نظام بعثی اختصاص دارد.

۴- سبل السلام

رساله عملیه ایشان در عبادات و در یک جلد می باشد. با اینکه این اثر، بر طبق روش فقهاء معاصر می باشد، ولی در طی مباحث مثالهایی مناسب از فرهنگ معاصر آورده و توضیح داده می شود. همچنین کتاب دربردارنده مواعظی چند و ارشاداتی معنوی و اجتماعی برای دربرگرفتن تمام ابعاد حکم شرعی است.

۵- الدرر الاصولیة

مجموعه مباحث و مبانی اصولی است که مرجع عالیقدر در بحث خارج خود مطرح کرده و توسط فاضل ارجمند، شیخ حیدر السعدی جمع آوری شده و در این جلد بزرگ به چاپ رسیده است.

۶- الأسوة الحسنة للقادة و المصلحين

پژوهشی در سیره پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) و متفاوت از روش مرسوم در نقل وقایع تاریخی است.

۷- دور الأئمة فی الحیاء الإسلامیة

شرحی مفصل بر مقاله ای است که با همین عنوان از

سوی شهید سید محمد باقر صدر (صدر اول) در مجله الایمان در نجف اشرف به چاپ رسیده است. این اثر، در یک جلد است که یک جلد دیگر با نام «بعض الدروس المستفادة من سیره المعصومین علیهم أفضل الصلاه والسلام» با تعلیقات شهید صدر ثانی بدان ملحق شده است.

۸- القیام الفاطمی

این اثر دربردارنده مجموعه‌ای از سخنرانی‌های آیت الله یعقوبی در زیارت‌های فاطمی سالیانه، به همراه بیانات و احادیثی از سیره حضرت صدیقه طاهره (علیها السلام) می‌باشد.

۹- المعارف القرآنیة و المنبر الحسینی

چهل سخنرانی قرآنی به روش مجالس حسینی است که مطالب قرآنی را به خطبای منبر حسینی تقدیم می‌دارد. اثر، در یک جلد بزرگ به چاپ رسیده است.

۱۰- ساکن القلب

بازخوانی قرآنی در رابطه عاطفی بین بنده با خالقش و

برگرفته از این حدیث شریف می‌باشد: «قلب حرم الله است. پس در حرم الهی جز خدا را ساکن نکن». (یک جلد)

۱۱- الرياضیات للفقیه

کتابی منحصر به فرد در نوع خود می‌باشد که با بیانی روان ولی عمیق، به ریشه یابی ریاضی برخی مسائل فقهی می‌پردازد. مؤلف کوشیده است که بین مسائل فقهی متعدد و ریاضیات عالی، پیوند برقرار کند. (یک جلد)

۱۲- المشتق عند الأصولیین

تقریرات بحث استاد خود شهید صدر ثانی (قدس سره) در بحث مشتق علم اصول است که در یک جلد بزرگ و در دو بخش، که اولین آنها در ضمن موسوعه منهج الأصول شهید صدر به چاپ رسیده است.

۱۳- المعالم المستقبلیة للحوزة العلمیة

مرجع عالیقدر در آن، طرح خود برای پیشبرد حوزه علمیه و انجام مسئولیت‌های خود در ابتدای تصدی رهبری نهضت اسلامی را به ثبت رسانده است.

۱۴- قنادیل العارفین

مجموعه از نامه‌هایی است که بین ایشان و آیت الله صدر ثانی (قدس سره) پیرامون تهذیب نفس و پاکسازی قلب با روش صحیح سلوک و عرفان، ردّ و بدل شده است. تاریخ نامه‌ها به دهه هشتاد و بازداشت خانگی ایشان بازمی‌گردد. (یک جلد)

۱۵- الشهید الصدر الثانی کما أعرفه

خاطرات مرجع عالیقدر از ارتباطش با استاد خود شهید صدر ثانی تا زمان شهادتش می‌باشد. نیز دربردارنده برخی مسائل فکری است که بین ایشان در دهه هشتاد ردّ و بدل شده است. (یک جلد)

۱۶- نظرة فی فلسفة الأحداث

بحثی است که شهید صدر ثانی نگارش کرد و مرجع عالیقدر به آن تعلیقه زد و اضافاتی افزود. این اثر نیز محصول دهه هشتاد می‌باشد.

۱۷- ثلاثة يشکون

شرح حدیث شریفی پیرامون شکایت سه گروه یعنی قرآن، مسجد و عالم می‌باشد. اثر، در یک جلد است که

بعداً هر مبحث در کتابی مستقل به چاپ رسید و از این میان، کتاب «شکوی القرآن» بسیار معروف می‌باشد.

۱۸- الشیخ موسی الیعقوبی حیاتہ و شعرہ

پیرامون زندگانی والد محترمشان، شیخ موسی یعقوبی می‌باشد که در آن قصائد خطی آن مرحوم جمع آوری شده است.

۱۹- نظریۃ اللغۃ الموحده فی المیزان

کتابچه‌ای در نقد نظریه زبان واحد است که به چهل مورد اشاره شده است. این کتاب، در ضمن موسوعه «خطاب المرحله» نیز به چاپ رسیده است.

۲۰- هل كان للخنساء أربعة بنين استشهدوا في معركة

القادسیۃ

تحقیقی تاریخی در دروغ بودن این موضوع و انگیزه نگارش آن می‌باشد که در ضمن موسوعه «خطاب المرحله» به چاپ رسیده است.

۲۱- فقه ذوی المهن

مجموعه کتابچه‌هایی است که مرجع عالیقدر در بیان

احکام شرعی شغل‌های مختلف در جامعه و اندرزهایی برای صاحبان آن مشاغل می‌باشد. نگارش آن در راستای اجرای فراخوان خود مبنی بر تأسیس فقه اجتماعی است. از آن جمله است: فقه پزشکان، دارو فروشان، معلمان، نیروهای امنیتی، دانشجویان دانشگاه‌ها، صراف‌ها، کشاورزان، آرایش‌گران، صیادان، رانندگان و غیره. این اثر در سه جلد جمع آوری شده است.

۲۲- جعفر الطیار

۲۳- منتخب سبل السلام

رساله عملیه مختصر در عبادات و معاملات

۲۴- مناسک الحج و العمره

رساله عملیه ایشان پیرامون احکام حج و عمره است که دربردارنده سنن و آداب و مستحبات حج و عمره بوده و به علاوه، یکسری توصیه‌ها و راهنمایی‌های مفید و کمک کننده در استحکام انجام مناسک حج و عمره در آن آمده است. همچنین در این کتاب، بخشی به استفتائات شرعی پیرامون حج و عمره اختصاص یافته و یکسری مسائل

مستحدثه ذکر شده است.

۲۵- فقه الإنجاب الصناعي

این کتاب که در یک جلد می باشد، بخشی فقهی و استدلالی و تطبیقی درباره احکام شرعی درمان ناباروری زنان و مردان است. آن، مجموعه مباحثی است که مرجع عالیقدر حضرت آیت الله شیخ محمد یعقوبی در درس خارج خود برای فضلاء محترم در نجف اشرف ایراده فرموده اند. این سلسله دروس، چند ماه طول کشید و در ذی حجه ۱۴۴۱ هجری به پایان رسید. معظم له در این کتاب بیان می فرمایند که درمان ناباروری به سه صورت انجام می شود: - تلقیح مصنوعی - پیوند دستگاه تناسلی - پیوند سلول های بافتی برای رشد اندام های جدید، به جای اندام های آسیب دیده

۲۶- جهاد و إجتهد

گزیده ای از خاطرات آیت الله یعقوبی و شرح حال ایشان، از ورود به نهضت اسلامی در آغاز جوانی و شرایطی است که با تصدی رهبری نهضت اسلامی در عراق و پس

از شهادت استادش شهید صدر ثانی با آن مواجه شدند و در نهایت، اعلام اجتهاد و مرجعیت معظم له. نیز به اقداماتی که مرجعیت معزز در جهت تحقق خواسته‌های مردم عراق و رهبری نهضت اسلامی انجام داده‌اند، اشاره دارد.

با مطالعه کتاب، خواننده محترم با روند تاریخی وقایع مهمی که کشور عراق از دهه شصت به خود دیده است، آشنا می‌شود و شاهد رشد آگاهی جامعه عراق و ظهور جنبش‌های مخالف با استبداد است. در نهایت این جنبش‌ها به سقوط رژیم بعثی منتهی شد و چالش‌های جدیدی ناشی از هرج و مرج اشغال عراق توسط آمریکا را به وجود آورد.

۲۷- الفقه الباهر فی صوم المسافر

از جمله مباحث «فقه الخلاف» می‌باشد که برای نگارش کتابی مستقل و استدلالی درباره احکام روزه مسافر و قضای آن جمع آوری شده است.

این کتاب به عمق علمی، جامعیت، بررسی اقوال، احتمالات، جسارت علمی، آمیختن علومی همچون اصول

و رجال، عقاید، تاریخ و علوم دانشگاهی در یک جا، و مرتب کردن موضوعات متعدد در یک منظومه هماهنگ و یکپارچه و ویژگی‌های دیگر متمایز می‌شود.

نیز اهمیت کتاب دو چندان می‌شود وقتی شاهد خلاقیت در نتایجی هستیم که آیت الله یعقوبی در ضمن تحقیق به آن دست یافته‌اند و هیچ کس پیش از ایشان به آنها نرسیده است؛ ابتکاراتی که به حل تعدادی از مشکلات مطرح شده در این موضوعات می‌انجامد.

۲۸- أسمى الفرائض و أشرفها

این کتاب مشتمل بر تعدادی از دروس خارج آیت الله یعقوبی است که برای فضلاء و اساتید حوزه علمیه نجف ایراد فرموده‌اند و از موسوعه «فقه الخلاف» اقتباس شده و در یک کتاب مستقل به چاپ رسیده است؛ چه آنکه با فرهنگ عمومی سازگار بوده و آگاهی پویا برای پذیرش مسئولیت شرعی در قبال این فریضه بزرگ را ایجاد می‌کند.

۲۹- فقه المشاركة فی السلطة

بحثی فقهی و استدلالی، مشتمل بر مباحثی قرآنی، اجتماعی و سیاسی است. این اثر، برگرفته از مباحث «فقه الخلاف» می باشد که به جهت فوایدی که برای عموم فضایی حوزه علمیه و پژوهشگران و دانشگاهیان داشت، به صورت مستقل به زیور طبع آراسته شده است. کتاب، دیدگاه اسلام که از مکتب استوار و متین اهل بیت (علیهم السلام) سرچشمه گرفته است را درباره تعدادی از مسائل سیاسی تبیین می کند. همچنین به بررسی و حلّ مشکلی که اختلافات گسترده ای را ایجاد و فقهای امامیه در قبال آن مواضع متفاوتی را اتخاذ کرده اند می پردازد؛ که آن، دو گانه تحریم و قطع رابطه یا وفاداری و به عبارت دیگر، رفتار مثبت و منفی در برخورد با دستگاه حاکمیت است؛ قطع رابطه ای که گاهی به برخورد مسلحانه و تلاش برای ساقط کردن حکومت می انجامد و وفاداری که به حد تفریط و غفلت از برخی اصول ثابت می انجامد.

فعالیت‌های اجتماعی

آیت الله یعقوبی معتقد است که بسیاری از فعالیت‌های مرجعیت باید توسط نهادها - و نه افراد - مدیریت شود. به ویژه زمانی که عرصه فعالیت پس از سقوط صدام در آوریل ۲۰۰۳ میلادی گسترش یافت و فرصت از سر گیری فعالیت‌های دینی بعد از اینکه کاملاً ممنوع بود، فراهم گردید.

لذا بلافاصله پس از انقراض رژیم، اقدام به تأسیس این مؤسسات نمود و کنفرانس «جماعه الفضلاء» را در ۲۷ صفر ۱۴۲۴ هجری ترتیب داد. این مجموعه، شامل فضایی از حوزه علمیه است که فعالیت‌های اجتماعی داشته و به آگاهی بخشی و جاری شدن اسلام در متن زندگی امت - تا به آن ایمان بیاورند و آن را بپذیرند - توجه دارد. فضایی محترم، مدیریت بخش‌های مرتبط با تخصصشان را بر عهده دارند.

هسته اصلی این فعالیت خجسته را دانشجویان دانشگاه علوم اسلامی الصدر به عده دارند که از محضر ایشان تعلیمات علمی، اخلاقی و فکری را فراگرفته‌اند.

همچنین آیت الله یعقوبی به بغداد سفر کرد و سه روز در آنجا ماند و نماز جمعه را در صحن شریف کاظمین در روز ۲۲ صفر ۱۴۲۴ هجری، امامت کرد و هزاران نفر را به آنچه که باید برای تحقق خواسته‌های سیاسی و اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی در پرتو تحولات جدید باید انجام دهند، رهنمون شد.

او آنها را به راهپیمایی گسترده دوشنبه بعد به سمت میدان الفردوس در مرکز بغداد دعوت کرد، تا این خواسته‌ها را تأکید کنند. این تظاهرات بسیار گسترده بود و چندین کیلومتر امتداد داشت. ایشان در این بازدید با تعدادی از روشنفکران و اساتید دانشگاهی دیدار کرد. همچنین پیروان خود را به تشکیل یک حزب سیاسی به منظور مشارکت در ساختار سیاسی کشور بعد از سقوط صدام در سال ۲۰۰۳ و دستیابی به اهداف بشر دستانه، اسلامی و ملی و داشتن نقشی پیشرو و تجسم کننده اصول دعوت کرد.

تعدادی از پیشنهادات سیاسی ایشان و نظرات و موضع گیریهای او و راه‌حلهایی که برای مشکلات ارائه دادند،

در کتابی ضخیم با نام «نصوص سیاسی» منتشر شد. همچنین کتابی در اخلاق عمل سیاسی با عنوان «نحوه سیاست نظیفه» از ایشان به زیور طبع آراسته شد.

همچنین بخشهای مختلفی را جهت ساماندهی امور و فعال نمودن نقش خود در نهادهای تخصصی دینی، فرهنگی، خیریه، طایفه‌ای، اجتماعی و مؤسسات عمرانی راهنمایی کرد. که دو بخش زنان و جوانان مورد توجه ویژه ایشان قرار گرفته‌اند.

هدف از تأسیس این نهادها، و سازوکارهای عمل و اهداف آنها در موسوعه «خطاب المرحله» آمده است و آیت الله یعقوبی همچنان از این مؤسسات حمایت می‌کند.

از جمله مؤسساتی که اکنون به لطف خداوند تبارک و تعالی غیر از «جماعه الفضلاء» وجود دارد، به موارد زیر اشاره می‌کنیم:

۱- دانشگاه علوم اسلامی الصدر: این دانشگاه در سال ۱۴۱۷ هجری قمری تحت اشراف شهید صدر (قدس سره) تأسیس شد و هدف آن جذب دارندگان مدارک

دانشگاهی به حوزه علمیه و حمایت از ایشان به منظور جمع بین دو شیوه آموزشی حوزه و دانشگاه و بازیابی عناصر شخصیت حوزویان بود. فکر اصلی تأسیس این دانشگاه از مرحوم شهید سید محمد باقر صدر (صدر اول) می باشد که شهید صدر ثانی آن را اجرایی کرد. سپس آیت الله یعقوبی از سوی ایشان به عنوان ریاست آن را برگزیده شد؛ چه آنکه هم دارای مدرک دانشگاهی بود و هم مرتبه والای علمی در حوزه علمیه داشت. لذا آیت الله یعقوبی با درایت و شجاعت، بعد از شهادت شهید صدر این پروژه را ادامه داد و پس از سقوط رژیم سابق، شعبه های دیگر این دانشگاه را در استان های دیگر نیز افتتاح کرد. شعبه های دانشگاه، هم اکنون به بیش از ۲۴ شعبه در استان های مرکزی و جنوبی و ۶ شعبه در بغداد و دو شعبه در نجف اشرف می رسند و مجموع دانشجویان بالغ بر ۲۰۰۰ نفر هستند.

معظم له نظامنامه داخلی دانشگاه، برنامه های درسی، فعالیت ها و شیوه کاری و شاخه های آن را در کتاب «جامعه الصدر الدینیة الهویة و الإنجازات» نوشته اند. مدت

تحصیل در این دانشگاه هشت سال است. سه سال در دانشکده «هدایت دینی و اصلاحات اجتماعی»، سه سال دوم در دانشکده «تربیت معلم» و دو سال بعد در دانشکده «اجتهاد مقید» که در عین حال، طلبه دانشجوی، واجد شرایط حضور در بحث خارج می‌شود. تاکنون دانشگاه چندین دوره فارغ التحصیل داشته است.

۲- دانشگاه علوم اسلامی الزهراء (علیها السلام): این دانشگاه از نظر مواد درسی، نظامنامه و مراحل تحصیلی مشابه دانشگاه الصدر و ویژه بانوان می‌باشد. آن، پس از سقوط رژیم صدام در سال ۱۴۲۴ هجری قمری تأسیس شد و هم اکنون بیش از ۲۰ شعبه در نجف اشرف و استان‌های دیگر و بالغ بر ۲۶۰۰ دانشجوی دختر دارد. نظام تحصیلی در این دانشگاه، بر ماهیت مسئولیت‌های زنان در کار اجتماعی تمرکز دارد.

۳- مجمع بانوان مبلغه: این مجمع نهادی مؤسساتی است که از طریق کمیته مرکزی به دفتر مرجع عالیقدر آیت الله شیخ محمد یعقوبی (دام ظلّه) در نجف اشرف مرتبط

شده است. این نهاد، دارای شعب متعدد در استان‌های مختلف است. هدف آن حمایت مالی و معنوی از بانوان مبلغه در مناطق مختلف عراق و ایجاد فرصت‌هایی برای تبلیغ دین برای ایشان در سطوح مختلف است. انجمن دختران مصطفی (صلی الله علیه و آله و سلم) که بلافاصله پس از سقوط رژیم تشکیل شد، اولین هسته این نهاد می‌باشد.

۴- بنیاد «خانه سعادت‌مند»: به عنوان گامی مهم در ساختن انسان صالح، بنیاد «البيت السعيد» برای رسیدگی به مشکل بزرگی که در دهه‌های اخیر گریبانگیر جامعه اسلامی شده است، ایجاد شد. آن مشکل، تشدید طلاق، بی میلی جوانان به ازدواج، ناتوانی افراد متأهل در مقابله و حل مشکلات روزافزون ناشی از عدم آگاهی از حقوق طرفین، فقدان خرد در اداره زندگی زناشویی، ندانستن فلسفه ازدواج و مهارت‌های موفقیت در زندگی زناشویی است.

از این رو بنیاد خانه سعادت‌مند بر آن شد تا با برگزاری دوره‌های فرهنگی، سمینارها، ساخت برنامه‌های

تلویزیونی و پاسخگویی به سؤالات مردم از طریق شبکه‌های اجتماعی، این خلاء را پر کند و به کمبودهای فرهنگی زوج‌های متأهل و همچنین کسانی که در شرف ازدواج هستند، رسیدگی کند. نیز، چندین کتاب مفید در این زمینه منتشر و در اختیار زوج‌های جوان قرار گرفت تا آنها را با مسئولیت جدید خود آشنا سازد.

۵- شورای ریش سفیدان و بزرگان: مجلس الحكماء والأعیان، شورایی متشکل از سرشناسان جامعه و افراد با تجربه در عرصه‌های مختلف و صاحبان خرد، جهت ارائه دیدگاه‌های درست و حل مشکلات است. این شورا پشتیبان و مشاور برای رهبران دینی و سیاسی می‌باشد و وضعیت طوایف را محور توجهات خود قرار می‌دهد؛ چرا که توجه به نهاد طایفه، بزرگان و سرشناسان جامعه از اولویات مرجعیت عالیقدر به شمار می‌رود و این، به دلیل حضور طوایف در جامعه عراق و به طور کلی جامعه مسلمانان است. لذا ضروری به نظر می‌رسید که بنیادی بنا نهاده شده و به نیازهای عشایر رسیدگی شود؛ هیأت‌هایی را به دیدار آنها فرستاده و دوره‌های فقهی و

فرهنگی را برای آنها برگزار کند و در ابراز واقعیت مثبت یا منفی طایفه تلاش کند و از آنها برای حل مشکلات و اختلافات اجتماعی و دفع مفسد بهره برد تا طوایف کریمانه زندگی کرده و جامعه به صورت عمومی، به اعتلا و تکامل دست یابند.

۶- مرکز مطالعات و تحقیقات معاصر «عین»: به فرهنگ و اندیشه می‌پردازد و سعی در ریشه‌یابی مشکلات و ارائه راه حل‌ها و پیشنهادهایی برای مشکلات انسان معاصر دارد. این مرکز، برخاسته از بینشی راسخ از توانایی تمدن اسلامی برای رهبری زندگی و ارائه الگویی متناسب با نیازهای روز است؛ بدون آنکه از اصول و مبانی خود دست بردارد. مرکز در تلاش است تا در قالب برنامه‌های پژوهشی، دغدغه‌های فرهنگی و دوره‌هایی برای نگارش و انتشار تحقیقات، آگاهی اجتماعی را نسبت به موضوعات فرهنگی و فکری افزایش دهد و مسائل توسعه نیافتگی و تعصب بر ارزش‌های غیر اصیل در جامعه را مورد بحث و بررسی قرار دهد. نیز معتقد است که راه حل‌های اسلام از سرچشمه‌های اصیل خود

نشأت می گیرد و به همین سبب آنها سعی در استقرار مقدماتی کاملاً اسلامی و به دور از تعصبات پیرامونی دارند.

تا کنون بیش از صد عنوان کتاب در زمینه های مختلف علمی منتشر شده است. همچنین کنفرانس ها و نشست هایی را برپا کرده و میزبان شخصیت های علمی و دانشگاهی از داخل و خارج عراق بوده و دوره های متعددی را برگزار کرده است. انتشار مجله تخصصی در حوزه علوم دینی با نام «الإستنباط» و مجله دیگر با هدف آگاهی بخشی اسلامی با نام «الإیمان»، از دیگر فعالیت های مرکز می باشد.

۷- مدرسه علمیه الابرار: مؤسسه علمی حوزوی است که هدف آن تربیت عالمان برجسته، نویسندگان و مبلغان می باشد. این مدرسه، رویکردی استوار در مطالعه اندیشه اسلامی و علوم مرتبط دارد. مطالعات قرآنی، حدیثی، اخلاقی و معاصر، جایگاه ویژه ای در شیوه اداره مدرسه دارد که به رفع نیاز مبرم به مطالعه این علوم در زمان معاصر کمک می کند. این مدرسه در سال ۱۴۳۹ هجری

تأسیس شد و مکان آن در نجف اشرف روبروی ورودی خیابان المدینه می باشد.

۸- انجمن علم و دین: مؤسسه ملتقى العلم والدين، انجمنی مربوط به جوانان است که بین علم و دین هماهنگی ایجاد کرده و از طریق برنامه های آموزشی و فرهنگی هدفمند و انجام تحقیقات و مطالعات، برای رشد دینی، علمی و فرهنگی جوانان تلاش می کند تا با توجه به مبانی و رویکرد اسلام ناب محمدی و سیره معصومین (علیهم السلام) و ارشادات مرجعیت عالیقدر، مدیرانی واجد شرایط برای اداره مؤسسات و پروژه های تبلیغی تربیت شوند. همچنین این انجمن، در جهت تحکیم پیوندهای مؤثر بین نهادهای دینی، دانشگاهی و اجتماعی تلاش می کند.

۹- بنیاد «الصلوة، عمود الدین»: با توجه به اهمیت فراوان فریضه نماز و آثار دنیوی و اخروی آن برای انسان، و اینکه بیانگر بزرگترین و مهم ترین ذکرها است و همانطور که خداوند متعال می فرماید، موجب آرامش و

ثبات در دنیا می‌شود و اینکه نماز شعار و هویت هر مسلمانی است و لذا باید بر آن محافظت کند، مرجع عالیقدر به تأسیس بنیادی فراخواندند که به فرهنگ سازی در جامعه به منظور تبیین اهمیت نماز و ضرورت برپایی آن می‌پردازد. این بنیاد تلاش دارد که در هر مکانی نمازخانه‌ای احداث و ثمرات مبارک نماز را در دنیا و آخرت تبیین کند و واجبات و مستحبات و آداب و مقدمات آن را توضیح دهد.

این بخش، شامل نماز جمعه نیز هست که نهادی ویژه است و وظیفه آن تأسیس، انتشار و مدیریت نمازهای جمعه در عراق با ارزیابی درخواست‌ها برای گشایش نماز جمعه، مطالعه موقعیت شرعی مربوط به برپایی آنها، معرفی خطباء و راهنمایی آنها در راستای اقامه نماز جمعه مطابق با آموزه‌های دین اسلام و دستورات مرجع عالیقدر و توسعه، نوسازی و غنی سازی خطابه دینی است.

۱۰- مؤسسه فیض الزهراء (سلام الله علیها): هدف آن نگهداری از یتیمان و مستمندان است. این مؤسسه‌ای خیریه، بشردوستانه و اجتماعی است که به امور جامعه و

آبرومندان نیازمند عراقی رسیدگی می‌کند. تأسیس این مؤسسه، به عنوان کمکی برای ایجاد نهادهایی در عرصه‌های مختلف زندگی، به منظور پشتیبانی مادی و معنوی از یتیمان و مستمندان به عنوان گامی در تقویت جنبه‌های تمدنی مؤثر امت اسلامی است؛ که از شمال عراق تا دورترین مناطق جنوب، با بیش از ۱۰۰ شعبه و دفتر در تمام استانها امتداد دارد. همچنین مؤسسه به دنبال باز کردن شعبه‌های دیگر خود در خارج از عراق است تا دروازه‌ای برای بخشش و توسعه برای پسران و دختران خود و همه نیازمندان مادی و معنوی باشد.

تاکنون نزدیک به ده هزار خانوار از سخنرانی‌های فرهنگی، مراقبت‌های بهداشتی، حقوقی و اجتماعی، کمک‌های نقدی و غیر نقدی و غیره بهره‌مند شده‌اند. این مؤسسه در سال ۱۴۳۴ هجری تأسیس شده و در اداره سازمان‌های جامعه مدنی با مجوز رسمی آن به تاریخ ۹ / ۱۰ / ۲۰۱۶ و با شماره (۱۱۱۶۱۰۰۲۸) به ثبت رسیده است.

۱۱- مرکز مطالعات و تحقیقات تخصصی اسلامی امام صادق (علیه السلام): یکی از مراکز تخصصی در نجف اشرف است و در زمینه ارائه تصویر صحیح از اسلام به جامعه اسلامی، که همیشه پیام آور رحمت برای جهانیان بوده است، کار می‌کند. هدف مرکز گسترش علم و معرفت و اصلاح بینش‌ها و مفاهیم دینی، با استناد به منابع اصلی آنها یعنی قرآن و سنت شریف است. برای این مهم از عمق تجربه دینی در حوزه علمیه نجف اشرف که همیشه در میان جریانات دینی که در سراسر جهان گسترش یافته، نقطه میانه بوده بهره‌مند می‌شود. این مرکز بر طلاب علوم دینی و اساتید دانشگاه که از دیرباز از این موهبت برخوردار بوده‌اند، اتکا داشته و برای رسیدن به هدف مشترکی که همه انبیاء و رسولان بدان دعوت می‌کردند، درهای آن به روی همگان باز است. مرکز از پنج بخش تشکیل شده است:

۱. گروه مطالعات قرآنی

۲. گروه مطالعات اعتقادی و فکری

۳. گروه مطالعات تخصصی امام مهدی (علیه السلام)

۴. گروه فقه اسلامی

۵. گروه فلسفه فقه

همچنین در حال تأسیس سایر بخش‌های تخصصی از جمله اقتصاد اسلامی، تاریخ، علوم حدیث و زبان و ادبیات عرب می‌باشد و تا به حال ده‌ها کتاب در زمینه‌های مختلف منتشر کرده است.

۱۲- کتابخانه شیخ الخطباء: یکی از کتابخانه‌های عمومی نجف اشرف است. این کتابخانه شامل پانزده هزار جلد کتاب در علوم و رشته‌های مختلف است. آن، یکی از کتابخانه‌های غنی از منابع و کتب قدیمی اهل سنت به شمار می‌رود. همچنین شامل مجموعه بزرگی از پایان نامه‌های دانشگاهی است. در آن بخشی برای تألیفات شیخ الخطباء محمد علی یعقوبی (رحمه الله) اختصاص یافته که بارزترین آنها، کتاب‌های ادب و شعر است. همچنین در این کتابخانه مجلات علمی زیادی وجود دارد که در اواسط قرن بیستم منتشر شده‌اند.

۱۳- مدرسه علمیه أعلام الهدایه: این مدرسه به دنبال تربیت طلابی است که در خدمت دین و ارشاد جامعه بوده و در آینده در زمره اساتید حوزه علمیه و مجتهدان قرار گیرند. برای این منظور، تنها از میان فارغ التحصیلان دانشگاه پذیرش می‌کند تا به آماده سازی آنها اقدام کرده و با فراگیری علوم، به اجرای آن در متن جامعه اقدام کنند. همچنین در میان دروس حوزوی مرسوم، دروس تفسیر، علوم قرآن، تاریخ، نهج البلاغه و غیره نیز تدریس می‌شود که به دانشجو در درک واقعیت و برخورد صحیح قرآنی و حدیثی با آن کمک می‌کند.

۱۴- مرکز مطالعات و توسعه انسانی فاطمی: این مرکز به برکت زیارت سالیانه مرقد مطهر امیر المؤمنین علی بن ابی طالب (علیه السلام) در سوم ماه جمادی الآخر تأسیس شد و مرجع عالیقدر آیت الله شیخ محمد یعقوبی (دام ظلّه) برای بزرگداشت سالگرد شهادت حضرت صدیقه طاهره (علیها السلام) بدان فرا خواندند.

معظم له خواستار ایجاد مرکزی برای پژوهش‌های فاطمی

شدند که وظیفه علمی تحقیق و تألیف و بررسی سیره آن بانوی بزرگوار و شناساندن ایشان به جامعه اسلامی و انسانی و آگاهی بخشی از سیره مبارکش، با هدف کمک رسانی علمی سازنده در تقویت ابعاد وجود تمدن مؤثر امت اسلامی را به عهده دارد.

بر این اساس، با تأسیس مرکز مطالعات و توسعه انسانی فاطمی (f.c.s.h.d) در ربیع الثانی ۱۴۳۴، به تشخیص مشکلات فرهنگی، اجتماعی و روانی که مسیر توسعه را در جامعه اسلامی عراق مختل می‌کند، پرداخت. این مهم با اتخاذ برنامه‌هایی سازمانی صورت می‌گیرد که متکفل همگرایی توانایی‌های علمی و انسانی در حوزه و دانشگاه، به منظور دستیابی به توسعه واقعی است.

مرکز، کتاب‌های متعددی در مورد حضرت فاطمه (علیها السلام) منتشر و کنفرانس‌ها و مسابقات متعددی برگزار کرده است. همچنین اقدام به انتشار فهرستی از کتابهایی درباره سیره آن حضرت، نموده است.

۱۵- مؤسسه توسعه و مطالعات اسلامی

مؤسسه توسعه اسلامی که به گسترش مهارت‌های فردی

و مدیریتی، به منظور ساختن دولت انسان می‌پردازد. هدف آن ارتقای سطح فرهنگی و توسعه مهارت‌های انسانی در قالب برنامه‌های علمی دقیق، مبتنی بر اندیشه اصیل اسلامی از طریق ایجاد کارگاه‌ها، دوره‌های آموزشی و برنامه‌هایی برای تربیت مدیران و رهبران، برای بخش‌ها و موسسات مختلف است.

فعالیت‌ها:

۱- مشاوره‌های مدیریتی

۲- تهیه برنامه‌های راهبردی

۳- ایجاد برنامه‌های تربیت مدیران

۴- طراحی برنامه‌های آموزشی

۱۶- مراکز رسانه‌ای

الف) شبکه ماهواره‌ای النعیم: یک شبکه ماهواره‌ای مذهبی با هدف گسترش آگاهی‌های اسلامی، معارف اهل بیت (علیهم السلام) و رهنمودهای مفید اخلاقی، تربیتی و اجتماعی است که به چند موضوع در جامعه عراق می‌پردازد. شبکه، برنامه‌های خود را از بصره پخش می‌کند و دارای دفاتری اصلی در نجف و بغداد و چند

شعبه در بقیه استان‌های عراق می‌باشد. مرجع عالیقدر آیت الله یعقوبی (دام ظلّه) بیاناتی چند در مورد اهمیت رسانه و نقش کلام در زندگی امت دارند.

ب) شبکه ماهواره‌ای بینات (ویژه قرآن کریم از دیدگاه اهل بیت علیهم السلام): هدف آن معرفی اسلام و قرآن به غرب است که برنامه‌هایی به زبان‌های عربی، انگلیسی و فرانسوی پخش می‌کند.

ج) رادیو البلاد: برنامه‌های خود را از بغداد پخش می‌کند.
د) رادیو الأمل: برنامه‌های خود را از بصره پخش می‌کند.
ه) رادیو سبل السلام: برنامه‌های خود را از ناصریه پخش می‌کند.

و) رادیو الرمیثه: برنامه‌های خود را از استان سماوه پخش می‌کند.

۱۷- مناسبت‌های مذهبی بزرگ

از جمله طرح‌های دینی که مرجع عالیقدر آن را بنیان نهاده و حمایت کرده‌اند، برپایی زیارت حضرت فاطمه زهراء (علیها السلام) در مرقد مطهر امیرالمومنین (علیه السلام) در سوم جمادی الآخر هر سال و به مناسبت

شهادت آن حضرت می‌باشد. در این مراسم، افراد بسیاری شرکت کرده و در گسترش فرهنگ فاطمی و آشکار ساختن تأثیر زیاد آن سهیم هستند. همچنین ده‌ها هزار نفر از مؤمنان بعد از سخنرانی آیت الله یعقوبی پیرامون این مناسبت، در تشییع نمادین آن بانو تا حرم امیر المؤمنین (علیه السلام) مشارکت می‌کنند. این مراسم اولین بار در سال ۱۴۲۷ هجری آغاز گردید.

دومین مناسبت، موکب‌های حسینی برای اساتید و دانشجویان دانشگاه‌ها است که در اولین سال سقوط صدام در شب عاشورا و در کربلای معلا بر پا شد. در این مراسم بیش از بیست هزار دانشجو به صورت منظم شرکت کرده و راهپیمایی از دانشگاه کربلا تا حرم مطهر امام حسین و حضرت عباس (علیهما السلام) ادامه پیدا می‌کند.

هر دانشگاه و دانشکده پارچه نوشته‌ای به نام خود همراه دارد و دانشجویان در قالب دسته‌های بزرگ و موکب‌هایی که هر کدام به ویژگی و صفتی از مبانی اسلام و تعالم مبارک آن نامگذاری شده، به حرکت در می‌آیند و

ارادت دانشجویان به آیت الله یعقوبی نیز کاملاً مشهود است.

همچنین کمیته‌هایی وجود دارد که به توزیع غذا و آماده سازی محل استراحت می‌پردازند و در هر دو مناسبت از میهمانان پذیرایی می‌کنند. در پرتو گسترش این مناسبت، «مجمع علم و دین» یا «مجمع دانشگاه‌ها و حوزه علمیه» شکل گرفت و چندین سال فعالیت کرد. سپس در زیارت اربعین به موکب‌های تبلیغی برای دانشجویان تبدیل شد و در سوم ماه جمادی الثانی به دسته‌های عزاداری در زیارت فاطمیه ملحق شد.

پایان نامه ها و رساله های دانشگاهی

در موضوع اندیشه های مرجعیت دینی

پایان نامه ها و رساله های دانشگاهی که برای اخذ مدرک کارشناسی ارشد و دکتری پیرامون اندیشه حضرت آیت الله یعقوبی (دام ظلّه) و دستاوردهای ایشان نگارش یافته، به شرح زیر هستند:

۱- القيم الأخلاقية في الفكر التربوي الإسلامي المعاصر، المرجع اليعقوبی أنموذجاً. نویسنده: وسام علی حاتم (رساله دکتری)

۲- التنمية البشرية في فكر الإمامية، الشيخ محمد اليعقوبی أنموذجاً. نویسنده: میثم سعد مطر (رساله دکتری)

۳- الدلالة القرآنية عند الشيخ محمد اليعقوبی في تفسيره من نور القرآن. نویسنده: أحمد زهير عبد العالي

۴- الحجاج في كتاب خطاب المرحلة للشيخ محمد اليعقوبی من ۲۰۰۳ - ۲۰۱۴. نویسنده: ثامر ناصر علی

۵- الأطروحات الفكرية السياسية عند المرجع اليعقوبی.

نویسنده: ثائر هادی مرهج

۶- الإعلام الإسلامی المعاصر بین النظریة و التطبيق فی فکر و رؤی المرجع الدینی الشیخ محمد الیعقوبی.

نویسنده: عماد نعیم عبد

۷- همچنین مرکز عین، مجله‌ای با عنوان «الإصلاح» منتشر می‌کند که به تبیین طرح اصلاحی حضرت آیت الله یعقوبی از جهات مختلف می‌پردازد.

وهمچنین کتاب‌های متعددی در تحلیل سیره و طرح‌های آیت الله یعقوبی و دستاوردهای علمی و عملی ایشان منتشر شده است و از آن جمله می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱- «القواعد الفقهیة فی موسوعة (فقه الخلاف) للمرجع

الیعقوبی» نویسنده: دکتر شیخ محمد الساعدی (۳ جلد)

۲- تاریخ الیعقوبی. سلسه مقالاتی است که نویسنده معاصر آقای کمال السید نگاشته و در چند شماره از مجله الإصلاح و نیز به صورت مستقل در جاهای دیگر به چاپ رسیده است.

۳- المرجعية الرشيدة في بعدها الرسالي و الحركي.

نویسنده: فیصل التیمی

۴- الشيخ محمد يعقوبی من الولادة إلى الريادة.

نویسنده: محمد محقق الأفغانی

۵- المرجعية تقود المجتمع. نویسنده: عبد العظيم

الأسدي (جلد ۳)

۶- شروق الشمس. نویسنده: سليم الحسانی

۷- الأصول الثقافية في شخصية الشيخ يعقوبی.

نویسنده: عبد العظيم الأسدي

۸- الشيخ يعقوبی .. المرجعية الإجتماعية. تهیه و

تنظیم: انتشارات النوارس

۹- سياحة في فكر المرجعية. نویسنده: علی خلیفه جابر

۱۰- دروس في تربية النفس و تهذيبها. نویسنده: ثامر

حكيم الساعدي

۱۱- مقارنة منهجية تفسيرية بين العلامة الطبطبائي و

الشيخ محمد يعقوبی. نویسنده: دکتر أمجد الطائي

۱۲- قيس من نور، تعريف بتفسير من نور القرآن.

نویسنده: محمد تقی المؤمن

۱۳- مبدأ التعايش السلمی فی المنظور الإسلامی و فکر المرجع الیعقوبی و الرأي العالمی. نویسنده: فیصل التیمی

۱۴- ظاهرة تدجين الشعوب تحليل وفق رؤى سماحة المرجع الیعقوبی (دام ظلہ). نویسنده: فیصل التیمی

۱۵- دولة الانسان فی فکر المرجع الیعقوبی. نویسنده: گروہی از محققان

۱۶- الإصلاح السياسی و الاجتماعی عند المرجع الیعقوبی: نویسندگان: سمیرہ کاظمی و أحمد البیدی

۱۷- معالم الفكر السياسی للمرجع الیعقوبی. نویسندگان: محمد معن الرضوی و حسن رشک فیاض

۱۸- میکانیزمات العلاقة مع الغرب، رؤیة المرجع الیعقوبی (دام ظلہ) للعلاقة مع الغرب. نویسنده: محمد تقی المؤمن

۱۹- القيادة الواعیة، المرجع الیعقوبی انموذجاً. نویسنده: محمد تقی المؤمن

- ۲۰- أثر خطاب المرجع اليعقوبى فى القوات المسلحة.
نويسنده: محمد الجزائرى
- ۲۱- المرجع اليعقوبى و تصحيح المفاهيم. نويسنده:
فيصل التميمى
- ۲۲- قراءة فى خطاب المرحلة. نويسنده: على عساف
- ۲۳- تحديات الغزو الثقافى و آليات المواجهة. نويسنده:
أحمد البديرى
- ۲۴- المثل الأعلى، من وحي كلمات الشيخ اليعقوبى
(دام ظلّه). نويسنده: على الابراهيمى
- ۲۵- الشباب أمل الأمة، فى فكر المرجع اليعقوبى (دام
ظلّه). نويسنده: محمد تقى المؤمن
- ۲۶- إصلاح الوقت، فى توجيهات القرآن والسنة
والمرجعية. نويسنده: السيد أيوب أحمد الموسوى
- ۲۷- قوارير وأزاهير تعريف بمكانة المرأة ومسؤولياتها
فى خطاب المرجع اليعقوبى (دام ظلّه). نويسنده: محمد
تقى المؤمن
- ۲۸- المنهج الفكرى والحركى عند أهل البيت (عليهم

السلام) من وجهة نظر المرجع اليعقوبى (دام ظلہ).

نویسندگان: عبد الہادی الزیدی، دکتر ثائر العقیلی و

محمد الناجی

۲۹- ولاية أمر الأمة: قراءة في الأهداف و البنية النظرية

و التطبيقية في توجيهات المرجع اليعقوبى (دام ظلہ).

نویسندگان: سعيد العذارى و أحمد الموسوى

۳۰- من ثقافة عاشوراء في ضوء فكر المرجع اليعقوبى

(دام ظلہ). نویسنده: عبد العظيم الأسدى

۳۱- التعددية في القرآن و السنة، قراءة في توجيهات

المرجع اليعقوبى (دام ظلہ). نویسنده: أيوب أحمد

الموسوى

۳۲- حقوق غير المسلمين في أطار التعددية الدينية.

نویسنده: شهاب الدين الحسينى

۳۳- تأصيل الرشد الإسلامى فى ضوء إرشادات

المرجع اليعقوبى (دام ظلہ). نویسندگان: دکتر موفق

مجيد و أيوب أحمد الموسوى

۳۴- القانون الجعفرى، أحد الأهداف الاستراتيجية

للمرجعية الرشيدة. نویسنده: قاسم الدراجی

۳۵۔ المشاريع الشيطانية للمنطقة، قراءة في خطاب

المرجع اليعقوبی (دام ظلہ). نویسنده: صلاح حسن جابر

۳۶۔ تشخيص القيادة والمرجعية بين المؤهلات

والادعاءات بحسب رؤية المرجع اليعقوبی (دام ظلہ).

نویسنده: سمیرة الكاظمی

۳۷۔ هل التطبير شعيرة؟ دراسة في خطاب المرجع

اليعقوبی (دام ظلہ). نویسنده: صلاح حسن جابر

مؤسسه تحقیقاتی و انتشاراتی نور

مؤسسه تحقیقاتی و انتشاراتی نور زیر نظر دفتر مرجع عالیقدر آیت الله العظمی حاج شیخ محمد یعقوبی (دام ظلّه) با مدیریت حجت الاسلام و المسلمین شیخ قیس طائی (زید عزه) نماینده و مدیر دفتر معظم له در قم مقدس دستاوردهای متعددی در زمینه نشر معارف ایفا کرده است که در زیر به تعدادی از آنها اشاره می شود:

۱. المعالم الفکریّة

السیاسیّة والفقهیّة والاجتماعیّة عند المرجع الدینی آیه الله العظمی الشیخ محمد الیعقوبی، المؤلف الشیخ قیس الطائی

۲. مباحثات فقهیّة

من فقه الخلاف للمرجع الدینی الشیخ محمد الیعقوبی، بقلم الشیخ قیس الطائی

۳. بررسی فقهی ارث اولاد اولاد با وجود فرزند

بی واسطه

این کتاب در موضوع ارث اولاد اولاد با وجود فرزند مباشر یا بی واسطه است که یکی از مباحث مهم و

کاربردی و پر فایده در فقه و حقوق است.

۴. رساله استفتائیه

این رساله استفتائیه حاوی آراء و دیدگاه های فقهی آیت الله العظمی یعقوبی (دام ظلّه) است، که به همت حجت الاسلام و المسلمین شیخ قیس طائی جمع بندی و تنظیم و طبق موضوعات فقهی تبویب شده است.

۵. جلد سن بلوغ و نشانه های آن

این کتاب در موضوع بلوغ شرعی است که در ابواب فراوانی از فقه مورد بحث قرار می گیرد. و یکی از مباحث مهم و کاربردی و پر فایده در فقه و حقوق است.

۶. فقه الحیاء (۱ و ۲)

۷. پرسشها و پاسخها جلد (۱ و ۲) معرفتی -

عقیدتی - اخلاقی

۸. حقیقت وجوب کفایی

این کتاب ترجمه مبحث حقیقت وجوب کفائی که در طی درس خارج فقه آیت الله شیخ محمد یعقوبی دام ظلّه به مناسبت طرح موضوع (امر به معروف و نهی از منکر)

مطرح شده است.

۹. استقامت در اندیشه های مرجعیت

این کتاب در موضوع استقامت که یکی از ویژگی‌هایی است که پیروان راه حق برای نیل به اهداف ایمانی و ارزشی باید در خود بوجود آورند. این کتاب بر گرفته از اندیشه های آیت الله شیخ محمد یعقوبی (دام ظلّه) است.

۱۰. امتحان های الهی و راهکارهای مقابله با آن

این کتاب در موضوع امتحان های الهی و راهکارهای مقابله با آن در اندیشه های آیت الله شیخ محمد یعقوبی دام ظلّه است، انسان تا زمانی که در دنیاست مورد آزمایش و امتحان قرار می گیرد، که یکی از سنن ثابت الهی است.

۱۱. حقوق زن در اندیشه های مرجعیت

این کتاب در موضوع حقوق زن در اندیشه های آیت الله شیخ محمد یعقوبی دام ظلّه است، که یکی از موضوعاتی که همیشه جوامع و ادیشمندان را از لحاظ نظری و عملی درگیر خود کرده است.

۱۲. کرامت انسان در اندیشه های مرجعیت

کرامت انسان از موضوعات مهم و از کلمات زیبا و پرمعنایی است که مورد عنایت و توجه آیت الله شیخ محمد یعقوبی دام ظلّه قرار گرفته، و در این کتاب مورد تحقیق و پژوهش محققان موسسه واقع شده است.

۱۳. همزیستی و تعامل در اسلام

این نوشتار حاصل نگاه و اندیشه های حضرت آیت الله شیخ محمد یعقوبی دام ظلّه در مورد همزیستی یا تعایش سلمی در اندیشه دینی و اسلامی است که به همت پژوهشگران مؤسسه نور به سرانجام رسید.

۱۴. کتاب عفاف

این کتاب در تبیین معنای عفاف و آثار فردی و اجتماعی آن از منظر قرآن و حدیث است که به همت مترجمین موسسه نور به فارسی ترجمه شده است.

۱۵. فخر وعزّه ومدرسه

قرائه فی بیان تأیین الشهید السید حسن نصرالله (ره) الذی اصدره سماحه المرجع الدینی الشیخ محمد الیعقوبی (دام

ظله) - الشيخ قيس الطائي

۱۶. القواعد الفقهية

من موسوعه فقه الخلاف للمرجع الديني الشيخ محمد
اليقوبی (دام ظلّه) بقلم: الشيخ قيس الطائي

۱۷. مباحث قرآنی

شب های ماه مبارک رمضان ۱۴۴۳ هـ - دفتر مرجع
عالیقدر حضرت آیت الله العظمی شیخ محمد یعقوبی
(دام ظلّه) شهر قم مقدس

۱۸. ولایت و عفت

نویسنده امل موسوی، ترجمه توسط گروه ترجمه موسسه
تحقیقاتی و انتشاراتی نور

۱۹. بانوی مؤمنان ام سلمه (س) سرمشق فضایل و

وفاداری

نویسنده آیت الله شیخ محمد یعقوبی، ترجمه توسط گروه
ترجمه موسسه تحقیقاتی و انتشاراتی نور

۲۰. عدم سرایت نجاست از مُتَنَجِّس

مرجع عالیقدر آیت الله شیخ محمد یعقوبی (دام ظلّه)

مترجمان: محمد حسین صادقی - حبیب اللہ نظری مؤسسہ
تحقیقاتی و انتشاراتی نور

آلبوم تصاویر

دیدار حاملان پرچم گنبد حرم حضرت امام رضا (ع)
از سوی تولیت حرم و اهدای آن به معظم له

دیدار حاملان پرچم گنبد حرم حضرت معصومه (س)
از سوی تولیت حرم و اهدای آن به معظم له

دیدار دوجانبه آیت الله العظمی محمد علی گرامی قمی با معظم له در نجف اشرف

دیدار آیت الله سید محمد تقی مدرسی با معظم له

دیدار آیت الله شیخ محمد مهدی آصفی با معظم له

دیدار آیت الله شیخ محسن اراکی با معظم له

دیدار آیت الله شیخ رضا رضانی و احمدی قمی و همراهان با معظم له

آیت الله سید احمد علم الهدی در کنار معظم له

دیدار آیت الله شیخ حسن جواهری با معظم له

آیت الله محمدصادق کلباسی در دیدار معظم له

آیت الله یعقوبی در محضر شهید آیت الله سید محمد صدر (قدس سره)

حجت الاسلام والمسلمین سید جواد شهرستانی در کنار معظم له

درس خارج معظم له در نجف اشرف

دیدار شیخ ابراهیم زکزاکی با معظم له

شهید ابومهدی المهندس در محضر معظم له

معظم له بر کرسی تدریس در نجف اشرف

معظم له در کنار شهید آیت الله سید محمد صدر (ره)

نیروهای از حشد الشعبی در محضر مرجع عالیقدر

